

**UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
„CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate**



**ANUL 2006:
EVALUARE STRATEGICĂ**

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2007

Coordonator: dr. Nicolae DOLGHIN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Anul 2006: evaluare strategică/ Centrul de Studii
Strategice de Apărare și Securitate.- București: Editura
Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007
ISBN 973-663-505-2

355. 45

© **Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”**

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS
- Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor

ISBN 973-663-505-2



CUPRINS

2006 - anul așteptărilor neîmplinite	5
Activitatea principalelor organizații internaționale de securitate în anul 2006.....	7
Realități și tendințe economice.....	27
Actori internaționali importanți.....	37
Orientul Mijlociu și Apropiat	45
Marea Neagră.....	65
Republica Moldova	79
Balcanii de Vest.....	91

2006 - anul așteptărilor neîmplinite

2006 a fost anul consecințelor evenimentelor declanșate în perioadele anterioare fără a se individualiza prin ceva specific. Cu excepția războiului de vară din Liban, dintre armata israeliană și gruparea Hezbollah sprijinită de Iran nu au mai apărut alte puncte fierbinți. Dar acest conflict a complicat, într-o bună măsură, echilibrele și așa delicate din regiune.

Orientul Apropiat continuă să rămână zona cu cea mai mare influență asupra mediului de securitate globală și cu cel mai consistent potențial destabilizator. Conflictul, vechi de decenii, dintre palestinieni și israelieni nu pare a fi adus ceva nou, dar a căpătat accente neîntâlnite încă după venirea la putere, prin alegeri, a unui curent politic radical palestinian și după confruntările militare din Liban, nefavorabile Israelului. Acestei situații i s-a alăturat confruntarea tot mai evidentă între lumea musulmană și SUA. Guvernul american este cel mai angajat politic, financiar și militar pentru stabilizarea și menținerea echilibrelor în zonă, dar dificultățile întâmpinate în Irak au continuat. Irakul a ajuns, practic, în situația unui război civil religios, iar lumea musulmană consideră că este provocat de prezența trupelor coaliției. Absența perspectivelor credibile a început să influențeze comunitățile ale căror trupe sunt prezente acolo și acest lucru se răsfrânge asupra politicilor interne. Alegerile parlamentare din SUA au fost dominate de subiectul irakian și au relevat diminuarea suportului acordat de societatea americană pentru un război cu desfășurări absolut neobișnuite.

Sancțiunile dictate de Consiliul de Securitate al ONU împotriva Iranului nu l-au făcut mai conciliant. Nici în acest caz nu se întrevide soluția, iar anumite declarații sugerează că Iranul nu este departe de a realiza arma nucleară, dar nici de posibilitatea de a deveni subiect al unor sancțiuni violente.

După ultima largire din anii anteriori, NATO a intrat într-un proces de reorganizări interne și de activizare în spațiile

unde este implicat. Probabil că și UE va intra într-un proces asemănător, simultan cu perfecționarea politicii de vecinătate.

„Conflictele înghețate” din Europa par a căpăta noi nuanțe după ce ONU se va pronunța asupra viitorului provinciei Kosovo. Autoritățile de la Belgrad nu acceptă desprinderi teritoriale, cele la Priștina doresc doar independența și refuză alte soluții. Este încă o stare conflictuală care se va perpetua cel puțin în 2007 și va preocupa ONU și UE. Va fi folosită ca precedent pentru alte separatisme din spațiul ex-iugoslav și din bazinul Mării Negre, ori se va accepta ideea că fiecare conflict în parte reprezintă o situație izolată, cu propriile mecanisme și surse de generare, care n-au nimic comun cu Kosovo? Iată o viitoare provocare serioasă pentru o UE lărgită și pentru toți ceilalți actori europeni și globali.

Africa continuă să rămână în afara priorităților marilor actori ai lumii. Summit-ul de la Beijing, unde s-au întâlnit președinții unor state africane cu președintele chinez, evidențiază interesul Chinei pentru acest continent, dar se pare că nu pentru rezolvarea problemelor de dezvoltare, ci pentru resursele naturale ale Africii, de care economia chineză are atâta nevoie.

America de Sud este zona în care experiența venezuelană a naționalizărilor se extinde. În Ecuador, Bolivia, Nicaragua au fost aleși, pe cale democratică, președinți ale căror viziuni politice ar putea să răvășească tradiționala grădiniță din spate a SUA. Oricum, este continentul în care, pe viitor, este posibil să se producă lucruri interesante ce ar putea muta prioritățile marilor actori politici ai lumii spre el.

Dr. Nicolae DOLGHIN

Activitatea principalelor organizații internaționale de securitate în anul 2006

Alexandra SARCINSCHI

Organizația Națiunilor Unite (ONU)

ONU și-a continuat în 2006 eforturile începute în anul anterior, anume intensificarea reformei întregului sistem.

În luna martie, Secretarul General al ONU a prezentat statelor membre raportul său referitor la gestionarea reformei, intitulat *“Investing in the United Nations: For a Stronger Organization Worldwide”* („Investind în Națiunile Unite: pentru o organizație mai puternică oriunde în lume”). Spre deosebire de raportul din 2005 („În mai mare libertate: către dezvoltare, securitate și drepturile omului pentru toți”), ce stabilește ca priorități organizaționale eradicarea sărăciei, dezvoltarea, prevenirea conflictelor și respectarea drepturilor omului, acest nou document accentuează importanța recrutării, instruirii și păstrării resursei umane, a procurării de bunuri și servicii și a gestionării fondurilor, ca elemente-cheie ale dezvoltării și eficientizării organizației.

Ideea de bază a acestui raport se referă la faptul că eforturile de reformare anterioare, deși au generat unele îmbunătățiri semnificative, au fost adresate, în cele mai multe cazuri, simptomelor, nu cauzelor funcționării inadecvate a Organizației, ceea ce a însemnat că nu s-a răspuns în totalitate nevoilor și cerințelor specifice mediului de securitate al acestui început de secol. De exemplu, la începutul anului 2006, ONU avea un buget pentru menținerea păcii de peste 5 miliarde USD și 80.000 de oameni în aceste misiuni, evoluând de la stadiul „organizator de conferințe” în doar câteva locații din anumite țări la cel de organizație cu un rol important în viața mai multor

popoare ce au nevoie de ajutor. Păstrarea și dezvoltarea acestui rol depinde de reformarea a șase domenii interrelaționate importante ale activității Organizației: oameni, conducere, tehnologie informațională și de comunicații, servicii, guvernare și investiții pentru schimbare. Au fost elaborate 23 de propuneri ce vizează, în primul rând, alinierea personalului ONU la nevoile actuale, întrucât este acut resimțită lipsa anumitor aptitudini în rândul personalului selecționat după criterii ce par a nu corespunde nevoilor reale ale Organizației. De asemenea, este nevoie de reformarea structurii de conducere ce, în momentul redactării Raportului, nu putea face față operațiilor extinse și complexe coordonate de ONU. Astfel, este preconizată atât reorganizarea și reevaluarea traseului ierarhic de raportare pentru peste 25 de departamente și alte entități, cât și redefinirea rolului Adjunctului Secretarului General, în sensul creșterii gradului de autoritate formală a acestuia.

O altă problemă cu care se confruntă ONU se referă la faptul că, în ciuda numeroaselor îmbunătățiri aduse în ultimii ani infrastructurii informaționale și de comunicații, întregul sistem este încă fragmentat, învechit și subfinanțat în comparație cu cel al organizațiilor similare. Această situație se reflectă și în evoluția altor domenii, întrucât infrastructura de acest tip este esențială pentru funcționarea și dezvoltarea unei organizații.

În același timp și tot în comparație cu celelalte organizații, Secretariatul ONU funcționează cu greutate și nu este capabil să identifice noi modalități de relocare și finanțare externă. Opinăm că, din acest motiv, Secretarul General a propus realizarea, până în aprilie 2007, a unei analize cost-beneficiu care să vizeze activitatea serviciilor administrative, precum și a unui set de măsuri destinate îmbunătățirii procedurilor de procurare de bunuri și servicii pentru Organizație.

În domeniul bugetării și finanțării, ONU s-a confruntat și continuă să se confrunte cu problemele cauzate de un proces de bugetare greoi și lipsit de o strategie care să îl ghideze. Cele peste 150 de fonduri separate și 37 de conturi distincte destinate menținerii păcii își suportă individual costurile și se ocupă de propriile acorduri. Procesul de gestionare financiară este fragmentat, nefiind delegată autoritatea necesară centralizării tuturor activităților de acest tip. Legată de aceste probleme este și cea a guvernării, întrucât sistemul actual nu furnizează statelor membre informațiile și instrumentele necesare îndeplinirii corecte a mandatelor și gestionării eficiente a resurselor proprii. De aceea, este nevoie de noi principii care să ghideze relația dintre Secretariat și Adunarea Generală referitoare la aspectele de conducere și de bugetare, astfel încât întregul proces să devină strategic și orientat spre rezultate.

În fine, unul dintre cele mai importante puncte de pe agenda reformei este cel referitor la investițiile în schimbare, deoarece tot acest proces de transformare a managementului trebuie susținut prin fonduri corespunzătoare, în special în etapele de început, ce vor defini cursul reformei.

Concomitent cu declanșarea reformei, ONU a continuat activitatea sa „tradițională”, Consiliul de Securitate formulând peste 70 de rezoluții, majoritatea referitoare la situația din Somalia, Irak, Republica Democrată Populară Coreea, Congo, Liban și Afganistan, țările care au creat majoritatea problemelor de securitate în anul 2006. De asemenea, una dintre aceste rezoluții (Rezoluția nr. 1691 din 22 iunie 2006) recomandă Adunării Generale admiterea Republicii Muntenegru ca nou membru al ONU, ca urmare a recunoașterii divizării uniunii statale Serbia-Muntenegru.

În ceea ce privește componenta de operații multinaționale, ONU a continuat în acest an 15 misiuni¹ (UNMOGIP – India și Pakistan, UNFICYP – Cipru,

MINURSO – Sahara de Vest, UNOMIG – Georgia, UNMIK – Kosovo, MONUC – Rep. Democrată Congo, UNMEE – Etiopia și Eritreea, UNMIL – Liberia, UNOB – Burundi, UNOCI – Coasta de Fildeș, MINUSTAH – Haiti, UNMIS – Sudan, UNDOF – Înălțimile Golan, UNFIL – Liban, UNTSO – Orientul Mijlociu) și a început Misiunea Integrată a Națiunilor Unite în Timorul de Est (UNMIT), destinată sprijinirii guvernului național în procesul de reconstrucție a țării.

În anul 2006, în aceste misiuni au participat 69.509 militari, 8.462 polițiști, 2.725 observatori militari, 4.513 personal civil internațional, 9.946 personal civil național, 1.852 voluntari ONU. În ceea ce privește aspectele financiare ale misiunilor, pentru perioada 1 iulie 2006 – 30 iunie 2007, Organizația dispune de aproximativ 4,75 miliarde USD². Pentru perioada anterioară, 1 iulie 2005 – 30 iunie 2006, contribuțiile la bugetul ONU pentru menținerea păcii au fost de peste 1,34 miliarde USD, iar printre cei mai generoși contribuitori s-au numărat SUA, Japonia, Ucraina, China, Republica Coreeană, Argentina, Belarus, Franța, Emiratele Arabe Unite și Italia.

Un alt moment important în activitatea ONU din 2006 este constituit de numirea noului Secretar General de către Adunare Generală, la data de 3 octombrie 2006. Ban Ki-moon, diplomat coreean, va prelua această funcție de la 1 ianuarie 2007. După cum a declarat, unul dintre punctele importante de pe agenda sa va fi continuarea reformei Organizației. Însă sarcina sa este una deosebit de dificilă, întrucât numai o reformă profundă a sistemului de management al Organizației poate crea un Secretariat al Națiunilor Unite capabil să își realizeze în totalitate mandatul. De asemenea, este nevoie ca ONU să învețe să folosească eficient resursele statelor membre și să câștige încrederea întregii comunități internaționale, ce a fost pusă la încercare atât de modul în care Organizația a reacționat la provocările de securitate ale secolului XXI, cât și

¹ Surse: <http://www.un.org>, <http://www.mapn.ro>

² Sursă: <http://www.un.org>

de scandalurile în care aceasta a fost implicată în ultima perioadă („Petrol contra hrană”, renovarea costisitoare a locuinței Secretarului General).

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)

Analiza evenimentelor anului 2006 este foarte importantă pentru înțelegerea direcției de evoluție a NATO.

Încă de la sfârșitul lunii ianuarie, Secretarul General al Alianței, Jaap de Hoop Scheffer, și-a exprimat intenția de a reînnoi angajamentul pe termen lung pentru asigurarea securității și stabilității în Afganistan, ca parte a Acordului (“Afghanistan Compact”) dintre comunitatea internațională și această țară referitor la cooperarea în domeniul securității, al dezvoltării economice și guvernării eficiente. În acest sens, evenimentele ulterioare au decis extinderea ariei de operații a ISAF către sud și est, continuând etapele 1 și 2 (Figura nr. 1).

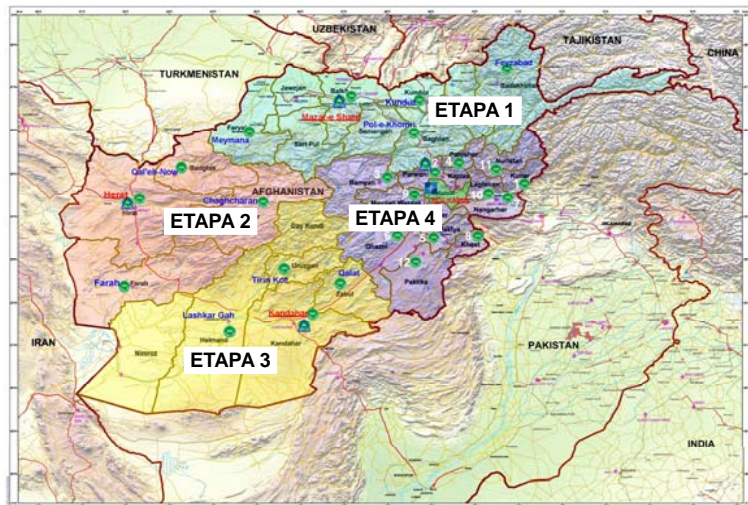


Figura nr. 1: ISAF - Distribuția în spațiu a echipelor de reconstrucție a provinciilor afgane

Sursa: <http://www.nato.int/docu/update/2006>

Astfel, la 4 mai, Comandantul Corpului Aliat de Reacție Rapidă al NATO, sub comandă britanică, a preluat comanda ISAF de la Corpul Rapid Desfășurabil al NATO, condus de către Italia. Preluarea comenzii a însemnat și startul procesului de extindere a rolului Alianței în Afganistan, fiind stabilite următoarele scopuri: revizuirea planului operațional al misiunii în sensul extinderii acesteia, organizarea mai multor echipe pentru reconstrucția provinciilor, furnizarea de sprijin operațional îmbunătățit pentru Armata Națională Afgană și sprijin pentru guvernul afgan în dezarmarea grupurilor ilegale. Extinderea ISAF a fost programată pentru vara lui 2006, etapa a 3-a însemnând lărgirea ariei de operații cu 6 provincii (Day Kundi, Helmand, Kandahar, Nimroz, Uruzgan și Zabul) și a numărului de militari de la 9.000, în mai 2006, la aproximativ 15.000 în iulie. La 28 iulie, această decizie primește autorizația finală din partea Consiliului Nord-Atlantic (NAC), din acel moment, NATO asistând guvernul afgan în furnizarea securității pe aproximativ 75% din teritoriul țării. De asemenea, NAC a decis ca, la 31 iulie, Alianța să preia comanda a 4 echipe de reconstrucție a provinciilor Helmand, Kandahar, Uruzgan, Zabul, sporind numărul echipelor conduse de NATO la 13.

Două luni mai târziu, NAC autorizează ISAF să își extindă aria de operații la 14 provincii în estul Afganistanului (etapa a 4-a) și să preia comanda a încă 12 echipe de reconstrucție, sporind numărul trupelor aflate sub comanda sa la 30.000.

Cu toate acestea, în Afganistan, anul 2006 a fost unul al dificultăților pentru Alianță. Analizele au demonstrat că misiunii îi lipsesc 20% din resursele necesare, în condițiile în care NATO are nevoie de forțe combatante care pot îndeplini și sarcini de reconstrucție mai ales în Afganistan. De asemenea, extinderea ISAF nu a fost fără probleme: în sud și în est, talibanii erau deja regrupați, ceea ce a determinat ca preluarea controlului de către forțele aliate să producă pagube și victime.

În ceea ce privește celelalte operații NATO, în 2006 au fost continuate 7 și finalizată cea din Pakistan (11 octombrie 2005 - 1 februarie 2006), prin care Alianța a furnizat sprijin pentru reducerea efectelor cutremurului din 8 octombrie 2005 (3.500 tone ajutoare aeropurtate, unități de genști și medici)³. De asemenea, la solicitarea Secretarului General al ONU, NATO a acceptat să studieze problema identificării unor opțiuni pentru o posibilă continuare a sprijinului acordat Uniunii Africane în Darfur, ce totuși nu va presupune asumarea rolului de lider sau trimiterea unor trupe terestre în zona de conflict.

Un alt moment important în activitatea Alianței în anul 2006 este constituit de întâlnirea de la Sofia (27 aprilie), în cadrul căreia miniștrii de externe decid întărirea și extinderea NATO. Astfel, vor fi dezvoltate relațiile tradiționale cu țările care au contribuit la operațiile conduse de Alianță și se pregătesc pentru a se implica și în Afganistan, precum Australia și Noua Zeelandă, dar și cu Japonia și Coreea de Sud. Aceasta nu înseamnă că NATO va deveni o alianță globală, ci o alianță cu parteneri globali, ceea ce reflectă nevoia de dialog cu alte națiuni, a unei entități ce își dorește să opereze peste tot în lume, atunci când este nevoie. În acest sens, unul dintre dezideratele Alianței este acela de a fi capabilă să conducă simultan un număr mai mare de operații de mai mică amploare decât în trecut, însă fără a renunța la capacitatea de a duce operații la scară mare, problemă discutată la Bruxelles de către miniștrii Apărării din țările membre (8 iunie). Este aprobat „Ghidul ministerial pentru procesul de planificare a forței”, al cărui scop este de a asigura eficiența angajamentelor dintre NATO și ceilalți actori naționali și internaționali. Planificarea apărării în Alianță reprezintă un element fundamental al acordurilor prin care țările membre beneficiază atât de avantajele politice și militare, cât și de resursele apărării colective pentru a-și întări securitatea și stabilitatea.

³ <http://www.nato.int>

Din punct de vedere organizațional, cele mai importante modificări în structura Alianței sunt crearea Comitetului de Știință pentru Pace și Securitate și a Centrului pentru Fuzionarea Informațiilor în Sprijinul NATO. Crearea primului a fost aprobată de către Consiliul Nord-Atlantic la 28 iunie, înlocuind alte două comitete: Comitetul NATO pentru Știință și Comitetul pentru Provocările Societății Moderne. Centrul pentru Fuzionarea Informațiilor în Sprijinul NATO a fost deschis la 16 octombrie, cu scopul de a constitui o resursă importantă de informații pentru membrii și partenerii NATO.

Referitor la extinderea propriu-zisă, tot la Sofia, s-a discutat situația celor trei țări care fac parte din MAP (Albania, Croația și Macedonia) și a celor două care și-au exprimat dorința de a adera la NATO, însă fără a fi membre MAP (Ucraina și Georgia). În plus, în luna mai (19), Consiliul Nord-Atlantic a aprobat primul Plan individual de acțiune pentru parteneriat cu Republica Moldova, iar, la 21 septembrie, oferă Georgiei un Parteneriat intensificat, ce acoperă întreaga gamă de probleme politice, militare, financiare și de securitate legate de un posibil statut de membru al Alianței. De asemenea, la 16 octombrie, NATO și Israel au finalizat simultan Programul individual de cooperare, aflat sub egida Dialogului Mediteranean, și contribuția acestei țări la Active Endeavour. Tot în acest an, NATO și-a manifestat și intenția de a promova o mai bună înțelegere reciprocă cu țările invitate la Inițiativa de cooperare de la Istanbul, în special cu țările din zona Golfului (12 decembrie, Kuwait).

Cel mai important moment al anului a fost Summit-ul de la Riga, din 28-29 noiembrie. Aici, Alianța a anunțat că este de acord să ofere pentru Bosnia și Herțegovina, Serbia și Muntenegru „Programul de parteneriat pentru pace”, a lansat o Inițiativă de cooperare în domeniul instruirii prin care oferă expertiză partenerilor din regiunea Mediteranei și din Orientul Mijlociu și a declarat că, la următorul summit, din 2008, va

invita să adere țările care vor îndeplini standardele NATO. Cel mai important document adoptat la acest summit este „Ghidul politic cuprinzător” (“Comprehensive Political Guidance”), ce furnizează cadrul și direcțiile politice pentru desfășurarea procesului continuu de transformare a NATO, stabilind prioritățile Alianței pentru următorii 10-15 ani. De asemenea, au fost stabilite și principalele amenințări la adresa Alianței pentru această perioadă: terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă. În acest context, NATO va păstra abordarea securității stabilită prin Conceptul Strategic din anul 1999 și va realiza următoarele sarcini de securitate: securitate, consultare, disuasiune și apărare, gestionarea crizelor și parteneriat, însă principalul scop al său va rămâne apărarea colectivă.

În ansamblu, în următorii 10-15 ani, Alianța va trebui să-și dezvolte:

- capacitatea de a conduce și furniza sprijin operațiilor expediționare întrunit multinaționale din zonele îndepărtate, cu sau fără sprijinul națiunii-gazdă, și de a le susține pe perioade mari de timp;

- capacitatea de a adapta rapid și eficient pozițiile forței și răspunsul militar la circumstanțele neprevăzute;

- capacitatea de a împiedica, distruge, apăra și proteja împotriva terorismului populațiile, teritoriul, infrastructura critică și forțele Alianței;

- capacitatea de a proteja sistemele de informații cu importanță critică ale Alianței de atacurile cibernetice;

- capacitatea de a conduce operații luând în considerare amenințările constituite de armele de distrugere în masă, inclusiv capacitatea de a apăra forțele desfășurate ale NATO de atacurile cu rachete;

- abilitatea de a purta operații în medii dificile din punct de vedere al condițiilor geografice și climaterice;

- abilitatea de a identifica, prin echipament și proceduri potrivite, elementele ostile, inclusiv în zonele urbane, cu scopul

purtării unor operații care să reducă pierderile neintenționate și să protejeze propriile forțe;

- abilitatea și flexibilitatea necesare ducerii operațiilor în circumstanțe în care eforturile autorităților, instituțiilor și națiunilor implicate au nevoie de coordonare, pentru a atinge rezultatele dorite;

- capacitatea de a furniza sprijin militar operațiilor de stabilizare și eforturilor de reconstrucție corespunzătoare fazelor desfășurării unei crize;

- capacitatea de a desfășura forțe interoperabile și pot coopera cu forțele partenerilor Alianței.

Așadar, se dorește ca forțele NATO să fie echilibrate, flexibile și agile, pentru a fi capabile să ducă întreaga gamă de misiuni pentru care au fost construite, accentuând posibilitatea ca Alianța să fie nevoită să desfășoare un mare număr de operații de intensitate mai mică. Printre diversele cerințe enumerate, acest ghid subliniază cea mai importantă prioritate a NATO, anume definitivarea unei forțe expediționare întrunit, dar și a capacității de a o desfășura și a o susține în teatru.

În acest proces de transformare trebuie să se încadreze și țările care sunt candidate la statutul de membru al Alianței. Acest deziderat poate fi realizat numai prin desfășurarea unui alt proces, de această dată în sens dublu, de instruire, pe de o parte, a candidaților, iar, pe de altă parte, a membrilor NATO, în privința conceptelor și eforturilor de transformare ce există și se desfășoară atât în cadrul, cât și în afara Alianței, pentru a putea asigura interoperabilitatea viitoarelor operații.

Uniunea Europeană (UE)

Anul 2006 a debutat cu preluarea președinției Consiliului Uniunii Europene de către Austria, ale cărei obiective generale au fost: crearea de noi locuri de muncă în Europa, securizarea și dezvoltarea modelului social european,

refacerea încrederii cetățenilor europeni în proiectul european și dezvoltarea Europei ca partener global puternic de încredere.

La mijlocul anului, președinția rotativă a fost preluată de către Finlanda (1 iulie 2006). Problematika abordată de aceasta a vizat: viitorul UE din punctul de vedere al ratificării Tratatului Constituțional, extinderea Uniunii, îmbunătățirea normelor pentru a favoriza competitivitatea și dezvoltarea sustenabilă, sporirea transparenței cu scopul creșterii încrederii cetățenilor în UE etc.

În cursul președinției austriece, cel mai important moment a fost constituit de întrunirea la Bruxelles a Consiliului European din 15-16 iunie, unde a fost discutată problema Europei ca actor global, fiind stabilite punctele esențiale de pe viitoarea agendă: reforma constituțională și lărgirea. La momentul respectiv, 15 state membre au ratificat Tratatul Constituțional, două nu au putut realiza acest lucru, iar opt nu au finalizat procesul. Discuțiile contradictorii au continuat în 2006, ceea ce a determinat Consiliul European să ceară președinției ca, în cursul primului semestru al anului 2007, să îi prezinte un raport de evaluare a discuțiilor privitoare la Tratatul Constituțional și de explorare a viitoarelor posibile evoluții. Este programat ca raportul să fie examinat de către Consiliul European pentru a putea decide cum va fi continuat procesul de reformă constituțională, iar măsurile necesare vor fi luate cel târziu în al doilea semestru al anului 2008.

În ceea ce privește lărgirea, Raportul de monitorizare al Comisiei Europene, din mai 2006, a confirmat aderarea României și a Bulgariei la 1 ianuarie 2007. Referitor la țările candidate (Croatia, Turcia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei) și la cele potențiale candidate (Albania, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Serbia), Comisia a analizat situația acestora și a stabilit că se află pe un drum bun în ceea ce privește reformele democratice, cu câteva excepții, cum ar fi, nerespectarea drepturilor populației kurde din sud-estul Turciei,

întârzierea implementării depline a Acordului de la Ohrid în Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, activitatea criminalității organizate în Albania, separarea administrativă a Serbiei de Muntenegru în iunie 2006 etc. Încurajările primite de aceste țări din partea UE trebuie să țină cont, totuși, de faptul că viitoarele runde de lărgire sunt condiționate de doi factori principali:

- păstrarea impulsului de consolidare și aprofundare a integrării europene, prin asigurarea capacității de funcționare a UE, aceasta în interesul actualilor și viitorilor cetățeni ai Uniunii;

- asigurarea faptului că țările candidate sunt pregătite pentru a prelua obligațiile ce decurg din statutul de membru și vor îndeplini întregul set de condiții pentru aderare.

Este nevoie de revizuirea capacității de integrare a Uniunii la toate stadiile importante ale procesului de accedere. Aceasta va ajuta statele membre să definească poziția comună a UE în negocierile cu statele candidate și să stabilească capitolele asupra cărora este necesară continuarea dezbaterilor. În același timp, UE trebuie să se asigure de faptul că lărgirea nu îi afectează propriul proces de dezvoltare instituțională, esențial pentru o Uniune cu un număr de membri în creștere. Capacitatea Uniunii de a funcționa eficient pe măsură ce se extinde are trei componente principale: instituțiile, politicile comune și bugetul. Este important ca UE să se asigure, înainte de a decide un nou val de lărgire, că instituțiile sale continuă să fie eficiente, că politicile își ating scopurile și că bugetul este pe măsura obiectivelor stabilite.

Este posibil ca rezultatul analizei tuturor acestor elemente să constituie motivul pentru care Președintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso, a cerut în luna octombrie 2006 suspendarea procesului de extindere a Uniunii. Cu toate acestea, două luni mai târziu, la o zi după ce NATO și-a anunțat planurile de a invita Croatia să adere în 2008,

Comisarul european pentru Extindere, Olli Rehn, a declarat că această țară va intra în UE probabil înainte de anul 2010. Totuși, în cazul Turciei, miniștrii de externe ai statelor din UE au votat la începutul lunii decembrie în favoarea suspendării a opt dintre cele 35 de capitole din dosarul aderării acestei țări, în domeniul privind transportul și comerțul. Această măsură este urmare a refuzului autorităților de la Ankara de a ridica restricțiile impuse navelor cipriote privind accesul în porturile turcești. Miniștrii au acceptat atât recomandarea Comisiei Europene privind suspendarea parțială a negocierilor de aderare, cât și propunerea președinției UE privind verificarea atentă a îndeplinirii obligațiilor de către Turcia în fiecare an până în 2009.

De asemenea, oficialii UE au afirmat că, în ceea ce privește Balcanii de Vest, viitorul acestei zone este strâns legat de Uniune (Declarația de la Salzburg, martie 2006). Acesta înseamnă că UE va continua să asiste țările din Balcanii de Vest în procesul de reformă și implementare a măsurilor stabilite de Comisia Europeană în documentul „Balcanii de Vest pe drumul spre UE: consolidarea stabilității și sporirea prosperității” (ianuarie 2006).

Tot în zona politicii externe, UE a relansat anul trecut politica referitoare la dimensiunea sa nordică, în cadrul Summit-ului de la Helsinki (24 noiembrie). Au fost adoptate două noi documente – „Documentul-cadru referitor la Dimensiunea nordică” și „Declarația politică referitoare la Dimensiunea nordică” -, ce înlocuiesc „Planul de acțiune referitor la Dimensiunea nordică II”. Noua politică va fi implementată de către UE, Rusia, Norvegia și Islanda, constituind expresia regională a celor patru spații comune UE/Rusia, cu extindere la celelalte două țări. Acestei Dimensiuni nordice i-au fost conferite două noi priorități geografice, Marea Baltică și Marea Barent, alături de cele stabilite anterior – Kaliningrad și zona arctică și subarctică.

În ceea ce privește Politica de vecinătate, sfârșitul anului 2006, a adus adoptarea strategiei „Întărirea Politicii europene de vecinătate” (4 decembrie), document ce stabilește atât punctele forte (integrare, reciprocitate, concretețe și folosire eficientă a fondurilor), cât și cele slabe (slabă integrare comercială și economică, gestionare deficitară a migrației și mobilității, conflicte regionale) ale procesului de implementare a strategiilor anterioare.

Un alt aspect important al activității UE este cel al operațiilor internaționale. În 2006, Uniunea a finalizat prima operație de gestionare a crizelor inițiată în anul 2003 în contextul PESC, anume EUPM (Misiunea Polițienească în Bosnia și Herțegovina), împreună cu alte cinci misiuni: EUPAT (Echipa polițienească de consultanță a UE în Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei), EUSEC (Misiunea UE de reformare a sectorului de securitate în Republica Democrată Congo), EUPOL Kinshasa (Misiunea polițienească a UE în Kinshasa), EUBAM Rafah (Misiunea UE de Asistență la graniță în punctul de trecere Rafah, în Teritoriile Palestiniene) și EUJUST-Lex (Misiunea integrată a UE pentru un stat de drept în Irak). În același timp, UE și-a demonstrat capacitatea militară și polițienească prin continuarea a patru misiuni și inițierea altor două. Cele patru sunt: EUFOR – ALTHEA (Operația militară a UE în Bosnia și Herțegovina), ce continuă misiunea SFOR; AMIS II (Asistența acordată de către UE Acordului umanitar de încetare a focului de la N'djamena, Sudan), acțiune de sprijin cu componentă civilă și militară; EUPOL COPPS (Misiunea polițienească a UE în Teritoriile Palestiniene), preconizată a se încheia în anul 2009 și AMM (Misiunea de monitorizare a Aceh), ce monitorizează implementarea Acordului de pace dintre guvernul indonezian și Mișcarea Aceh. În plus, în anul ce a trecut, UE a desfășurat temporar forțe pentru a sprijini misiunea ONU (MONUC) pe timpul alegerilor din Republica Democrată Congo, din luna iunie – EUFOR (Forța UE în

Republica Democrată Congo) și a creat, la 10 aprilie (reformulare la 14 septembrie), cadrul necesar constituirii unei echipe de planificare a unei potențiale operații UE de gestionare a crizelor în Kosovo – EUPT (Echipa UE de planificare), ceea ce reprezintă o dovadă a interesului acordat acestei provincii de către Uniune⁴.

Așadar, în anul 2006, din ce în ce mai multe voci, inclusiv oficialii Consiliului European, au dorit să afirme sintagma „Europa – actor global”, consolidând prin aceasta opiniile ce consideră că însăși extinderea Uniunii constituie un răspuns la provocările globalizării. Ca actor global, Europa ar trebui să fie capabilă să acționeze oriunde în lume, în orice domeniu al vieții sociale și în orice moment pentru a rezolva problemele ce decurg din desfășurarea procesului de globalizare. Totuși, problemele semnalate dovedesc că Europa, nici măcar în forma sa instituționalizată, nu dispune de asemenea resurse, statutul și rolul său fiind mai bine ilustrate prin sintagma „Europa - actor globalizant”.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

În anul 2006, președinția Consiliului Permanent al OSCE a revenit Belgiei, în persoana ministrului de Externe, Karel De Gucht. În această perioadă, activitatea organizației nu a înregistrat evenimente deosebite, exceptând admiterea Muntenegrului (22 iunie) și semnarea de către acesta a Actului final de la Helsinki (1 septembrie).

OSCE a continuat operațiile internaționale începute în anii anteriori, cu câteva modificări în structura lor⁵. Astfel,

⁴ Surse:

http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=268&lang=EN
&mode=g, <http://www.mapn.ro>

⁵ Surse: <http://www.osce.org>, <http://www.mapn.ro>

misiunea OSCE în Georgia a trecut de la faza de promovare a negocierilor între părțile conflictuale la instruirea personalului Pazei de Coastă. Misiunea OSCE în Moldova a continuat implementarea măsurilor pentru facilitarea aplanării politice a conflictului cu Transnistria. De asemenea, sunt menținute și Misiunea în Bosnia și Herțegovina, al cărei scop este acela de a supraveghea implementarea Acordului de pace, Misiunea în Croația destinată sprijinirii procesului de consolidare a statului și Misiunea în Kosovo (OMIK), ca sprijin în implementarea Rezoluției nr. 1244 a Consiliului de Securitate al ONU, adoptată la data de 10 iunie 1999.

Alături de aceste operații, Organizația a continuat activitățile sale „tradiționale”, anume: promovarea dialogului politic; implementarea măsurilor de avertizare timpurie, prevenire a conflictelor, reabilitare post-conflict; controlul armamentelor; lupta împotriva terorismului, a extremismului și a crimei organizate; promovarea instruirii poliției, a gestionării granițelor, a statului de drept și a controlului democratic asupra forțelor armate; cooperarea economică regională; promovarea toleranței și a nediscriminării; monitorizarea alegerilor; reconstrucția instituțională și promovarea bunei guvernări.

Cu toate acestea, OSCE nu a reușit nici în acest an să amelioreze una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă: pierderea credibilității politice. În prezent, OSCE suferă de pe urma unei marginalizări politice cauzată de reducerea semnificativă a rolului său, simultan cu sporirea rolurilor unor organizații mult mai eficiente – NATO și UE. În timp ce NATO poate furniza așa-numita “hard security”, iar UE – ajutor economic și financiar substanțial, OSCE nu a reușit încă să își adapteze instrumentele de intervenție la noile caracteristici ale mediului de securitate. În plus, rolul Organizației a fost erodat într-o oarecare măsură și de valorile de lărgire ale NATO și UE, de dezvoltarea Politicii Europene de Securitate și Apărare și de dezvoltarea capacității UE de

gestionare a crizelor, aspecte ce au câștigat din ce în ce mai multă importanță în mediul de securitate european.

În ciuda acestor tendințe negative, OSCE mai poate totuși să spere la o contribuție pentru securitatea Europei, însă doar în măsura în care va reuși în anii ce urmează să finalizeze cu succes procesul de modernizare inițiat la începutul acestui secol.

Comunitatea Statelor Independente (CSI)

Cu toate că, la Summit-ul de la Kazan, din 2005, anul 2006 a fost proclamat „anul CSI”, în decembrie împlinindu-se 15 ani de la crearea Comunității, evenimentele acestuia nu au creat atmosfera de sărbătoare specifice unui an aniversar.

În februarie 2006, Georgia s-a retras oficial din Consiliul Miniștrilor Apărării al CSI, declarând că a ales drumul spre aderarea la NATO și nu poate face parte din două structuri militare. De asemenea, experții noului guvern ucrainean s-au alăturat celor georgieni, la Tbilisi, pentru a discuta la începutul lunii mai, o posibilă retragere simultană a celor două state din CSI. Sancțiunile din partea Rusiei au apărut imediat, sub forma restricțiilor în relațiile economice dintre aceste două țări și Federație (neîndeplinirea standardelor de import de către vița de vie din Georgia și vitele din Ucraina, “războiul gazelor”).

Renașterea Comunității Economice Eurasiatice (CEE), în anul 2005, a dat noi speranțe implementării agendei spațiului economic comun al CSI, cu sau fără participarea Ucrainei. Acesta a fost confirmată în august 2006, când a fost lansată uniunea vamală, formată inițial din Belarus, Rusia și Kazahstan, cărora li se vor mai alătura și alți membri ai CEE.

În ceea ce privește relația dintre Rusia și Belarus, anul 2006 ar fi trebuit să definitiveze proiectul de Constituție al Uniunii Statale, însă la 15 decembrie, întâlnirea președinților

celor două țări în fața Consiliului Suprem, a cărui existență este stabilită legal încă din anul 1999, când a fost semnat „Tratatul pentru formarea Uniunii Statale Rusia-Belarus”, a adus în discuție dezacordurile dintre cele două părți referitoare la crearea unui stat unificat, cu un spațiu economic, vamal și politic comun.

Continuarea proceselor de extindere UE și NATO ar putea prejudicia viitorul CSI, întrucât tendința statelor membre este de a se orienta spre organizațiile europene și euro-atlantice, așa cum au demonstrat evenimentele ultimilor ani.

GUAM

GUAM este una dintre organizațiile regionale euro-asiatice care, în cursul anului 2006, a reușit să își consolideze poziția vis-à-vis de Federația Rusă. În cadrul Summit-ului de la Kiev (22-23 mai 2006), a fost decisă oficializarea Organizației și stabilirea priorităților. Primul punct de pe agenda Summit-ului, oficializarea Organizației, s-a finalizat prin anunțul făcut de Ucraina și Azerbaidjan de a îmbunătăți relațiile dintre membrii GUAM, redenumind organizația “GUAM – Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică”, cu sediul central la Kiev și Secretar General – președintele azer, Ilham Aliyev. În același timp, au fost stabilite noile priorități ale Organizației, cea mai importantă fiind soluționarea conflictelor separatiste de pe teritoriile statelor membre. Țările GUAM au formulat o poziție comună față de aceste conflicte și au cerut Adunării Generale a ONU să includă pe agenda celei de-a 61-a sesiuni subiectul referitor la „Conflictele de durată din spațiul GUAM și implicațiile lor pentru pacea internațională, securitate și dezvoltare”, împotriva dorinței Federației Ruse.

În cadrul acestui Summit, reprezentanții Georgiei, Ucrainei, Azerbaidjanului și Republicii Moldova, au declarat că

GUAM se constituie într-o anticameră la NATO și UE, toate statele componente având ca principal obiectiv integrarea euro-atlantică. Acesta nu înseamnă că Organizația dorește să se substituie Comunității Statelor Independente și nici că este îndreptată împotriva acesteia.

Renașterea GUAM nu va avea, însă, un efect imediat, întrucât este nevoie de menținerea pe termen lung a acestei agende reformatoare, corelată cu un înalt nivel de coerență a acțiunilor, în condițiile dificile în care potențialul de dezvoltare al statelor componente este diferit, interesele Federației Ruse în zonă – încă active, iar mijloacele de coerciție de care aceasta din urmă dispune – foarte puternice.

Realități și tendințe economice

Cristian BĂHNĂREANU

În lipsa unor șocuri majore, economia mondială a cunoscut, în anul 2006, o perioadă a unei relative creșteri. Creșterea economică globală a atins 5,1% în 2006 față de 4,9% în 2005. Totuși, decalajul de dezvoltare dintre economiile avansate și lumea a treia se menține la cote alarmante – în prezent numărul celor care trăiesc cu mai puțin de 1 dolar pe zi este de 1,1 miliarde⁶. Și în anul ce a trecut marile întruniri economice mondiale (de exemplu, Întâlnirea anuală a Forumului Economic Mondial, intitulată “The Creative Imperative”, 25-29 ianuarie) s-au axat pe căutarea de noi soluții la provocările majore, economice și sociale, ce preocupă lumea contemporană, precum: creșterea prețurilor resurselor energetice, emergența Chinei și Indiei, impactul globalizării, comerțul mondial, sărăcia, încălzirea globală etc. Măsurile luate au vizat în special intervenția în caz de dezastră, reducerea foametei, acțiuni anti-corupție, finanțarea și dezvoltarea parteneriatelor public-private.

Statele Unite ale Americii

Economia SUA a înregistrat în anul 2006 o creștere de 3,4%, cotă în ușoară scădere față de cea de anul trecut – 4,2%. Însă, PIB-ul pe cap de locuitor a crescut de la 42.000 USD la 44.000 USD la o populație de circa 300 milioane locuitori. Inflația (3,6%) și rata șomajului (4,8%) s-au menținut la niveluri mulțumitoare.

Cu toate că statisticile ne arată că SUA au fost depășite de Uniunea Europeană în plan economic, măcar la nivelul PIB-ului, SUA rămân una dintre locomotivele economiei

⁶ François Bourguignon, Chief Economist and Senior Vice President, Development Economics, the World Bank

globale. Probleme presante sunt: deficitul bugetar imens de circa 5,6% din PIB pe fondul reducerii taxelor și creșterii cheltuielilor, corvoada democratizării și reconstrucției Irakului, scăderea economiilor populației, prețurile încă mari ale petrolului ce tinde să afecteze profitul corporațiilor.

Uniunea Europeană

Economia europeană a înregistrat în 2006 cel mai susținut ritm de creștere de la începutul deceniului – 2,8%. Creșterea s-a datorat atât accelerării dezvoltării celor 10 economii care au aderat la Uniune în 2004, cât și pe fondul liberalizării tot mai accentuate a comerțului. Cea mai dinamică și competitivă economie din spațiul UE s-a dovedit a fi cea a Danemarcei, ce a atins majoritatea obiectivelor Strategiei Lisabona. Germania, prin preluarea președinției UE, vizează, pe plan economic, formularea unui nou plan de acțiune în privința sistemului energetic al Uniunii, negocierea unui nou acord energetic cu Rusia și inițierea unui parteneriat economic transatlantic.

Evenimente importante în anul ce a trecut au fost: încheierea procesului de aderare al României și Bulgariei, elaborarea proiectului „Strategiei Europene pentru Energie Sustenabilă, Competitivă și Sigură”⁷, adoptarea monedei euro de Slovenia. Totuși, problemele dependenței energetice relativ mari de surse externe (50% în prezent cu tendințe de creștere), ale îmbătrânirii populației, deficitele bugetare din unele țări europene mai mari de 3% din PIB, implementarea reformelor economice etc. rămân încă probleme majore pe agenda Uniunii.

Bugetul UE pentru anul 2007 (126,5 mld. euro) prevede majorarea cheltuielilor destinate stimulării creșterii economice și subvenții substanțiale în sectorul agricol. Cheltuielile au

⁷ European Commission, *A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy*, 8 March 2006, http://ec.europa.eu/energy/green-paper-energy/doc/2006_03_08_gp_document_en.pdf.

crescut cu 3,2% peste nivelul aferent anului 2006 și însumează 115,5 mld. euro, echivalentul a 0,99% din PIB-ul UE.

Situația PIB-ului și a ratei de creștere ale principalelor economii ale mapamondului

Stat/ regiune	2005		2006		2007 (estimativ)	
	PIB (mld. USD)	Rata de creștere (%)	PIB (mld. USD)	Rata de creștere (%)	PIB (mld. USD)	Rata de creștere (%)
Uniunea Europeană	13.502,800	1,8	14.205,938	2,8	15.183,404	2,4
Germania	2.791,737	0,9	2.890,092	2,0	3.036,853	1,3
Marea Britanie	2.229,472	1,9	2.357,580	2,7	2.552,655	2,7
Franța	2.126,719	1,2	2.227,330	2,4	2.370,843	2,3
SUA	12.455,825	3,2	13.262,074	3,4	13.928,462	2,9
Japonia	4.567,441	2,6	4.463,590	2,7	4.599,358	2,1
China	2.234,133	10,2	2.554,200	10,0	2.871,019	10,0
Canada	1.132,436	2,9	1.273,144	3,1	1.357,073	3,0
Rusia	763,287	6,4	975,338	6,5	1.158,921	6,5
Brazilia	795,666	2,3	966,827	3,6	1.044,790	4,0
Coreea	787,567	4,0	877,190	5,0	929,743	4,3
India	771,951	8,5	854,482	8,3	933,046	7,3

Sursa: International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*, September 2006

Pe continentul asiatic au continuat și în anul 2006 evoluții contradictorii, pe de o parte expansiunea economică a Chinei, Japoniei, Indiei și a tigrilor asiatici, iar, pe de altă parte, adâncirea problemei nucleare iraniene, agravarea disputelor Israel-Hezbollah sau sporirea instabilității din Irak.

În ciuda previziunilor, rata de creștere economică a Chinei a fost de circa 10%, nivel ce se va menține și în 2007. Doar o treime din economia Chinei este controlată direct de către stat. Exporturile au crescut cu 20,8%, comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, iar importurile au sporit cu 18,4%. Cu toate acestea, a patra economie mondială este amenințată de supraproducție și de o ineficiență a investițiilor

mult prea mari în anumite domenii. Măsurile luate în anul 2006, precum o politică monetară mai strictă, ce să se reflecte în restrângerea investițiilor și creditelor, fac parte din eforturile Guvernului de a face creșterea economică mai puțin dependentă de exporturi și investiții. Prin urmare, este de preferat o creștere mai moderată a economiei chineze decât boom-ul din prezent.

Economia Japoniei a înregistrat o bună rată de creștere de 2,7% și se găsește într-o etapă de stabilizare și relansare. În mai 2006, Consiliul de Politică Economică și Fiscală a dat publicității „Strategia Globalizării”⁸, în scopul îmbunătățirii competitivității internaționale a Japoniei. Documentul subliniază necesitatea accelerării reformelor interne pentru creșterea productivității și utilizarea la maximum a bunurilor, serviciilor, capitalului, tehnologiei, informațiilor și resurselor umane de peste hotare. Pe termen lung, Japonia trebuie să reducă cheltuielile publice și să gestioneze probleme precum declinul populației și scăderea forței de muncă sau aprecierea yenului, ceea ce ar putea afecta exportatorii.

Deși rata de creștere economică a Indiei rămâne una destul de mare (8,3% în 2006), economia este una predominant agrară. Reforma economică este făcută secvențial și fără hotărâre, datorită refuzului partidelor comuniste din coaliția de la guvernare de a liberaliza piețele. De asemenea, convertibilizarea rupiei rămâne un proiect utopic. Ratele mari ale șomajului și sărăciei, lipsa infrastructurii, ineficiența sectorului public de a asigura serviciile necesare rămân încă probleme presante. Probabil o reformă economică robustă ar face ca India să devină unul din motoarele economiei mondiale.

Rusia își menține nivelul de creștere economică (6,5%), atingând un PIB de circa 975 mld. USD. Prețurile mari ale

⁸ Randall S. Jones și Taesik Yoon, *Strengthening the Integration of Japan in the World Economy to Benefit More Fully from Globalisation*, în OECD, Economics Department Working Paper No. 526, 29 November 2006, p. 7.

resurselor energetice din ultimii ani au dus la încetinirea reformelor economice interne, la refuzul repetat al autorităților de la Moscova de a liberaliza piața energetică, menținerea dependenței economiei de exporturile energetice. Disputele privind prețul gazelor naturale atât cu Ucraina, cât și cu Belarus, nu sunt altceva decât încercări ale Rusiei de a obține poziții cât mai avantajoase în relația cu UE și de a-și menține influența economică în spațiul CSI.

Provocările majore rămân: managementul macroeconomic, dependența de exporturile de materii prime și de asistența financiară externă, investițiile slabe în industria hi-tech, reforma administrației publice, reforma sistemului de sănătate, infrastructura energetică învechită etc. Bugetul pentru 2007 prevede 264 mld. USD venituri și 207 mld. USD cheltuieli, rezultând un surplus de 57 mld⁹.

România

În anul 2006, finalizarea procesului de aderare și acceptarea ca membru cu drepturi depline de la 1 ianuarie 2007 al Uniunii Europene a însemnat deschiderea unui nou capitol în drumul acesteia spre o societate democratică, pe deplin ancorată la valorile moderne. De asemenea, pe tot parcursul anului s-a simțit o îmbunătățire semnificativă a indicatorilor economici, precum și o întărire a monedei naționale.

Creșterea economică de 7% a depășit previziunile, în special datorită unei cereri interne robuste. Deficitul bugetar s-a situat sub 3% ca urmare a disciplinei fiscale din ultimii ani, a rezultatelor bune în restructurarea și privatizarea întreprinderilor de stat și a creșterii economice puternice. Exporturile realizate în perioada 1.I-31.X 2006 au fost de 21349,5 mil. euro. Valoarea exporturilor către țările Uniunii Europene (UE-25) în perioada 1.I-31.X 2006, comparativ cu

⁹ *Russia: Economic Report - October 2006*, [www.fco.gov.uk/Files/kfile/Economic%20Report%20\(October\).pdf](http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/Economic%20Report%20(October).pdf).

perioada corespunzătoare din anul 2005, a crescut cu 16,1%. Importurile în perioada 1.I-31.X 2006 au însumat 32589,6 milioane euro. Valoarea importurilor provenite din țările Uniunii Europene (UE-25) în perioada 1.I-31.X 2006, comparativ cu perioada corespunzătoare din anul 2005, a crescut cu 24,6%¹⁰. Cele mai dinamice sectoare ale economiei au fost serviciile bancare, domeniul farmaceutic, piața electronicelor și electrocasnicelor, industria de automobile, construcțiile etc. Investițiile străine au crescut de la 5,2 mld. euro în 2005 la 8 mld. euro în 2006. Pentru anul 2007, Guvernul prevede o creștere a investițiilor străine de 10 mld. euro.

Privatizarea Băncii Comerciale Române reprezintă unul dintre succesele anului prin preluarea de către grupul austriac Erste Bank a 61,88% din acțiuni, transferul de proprietate realizându-se abia în ultima parte a lui 2006, deși contractul de privatizare a fost semnat la sfârșitul anului trecut. De asemenea, indienii de la Ranbaxy au preluat Terapia Cluj-Napoca pentru 324 mil. USD. Privatizarea CEC a fost eșecul anului, oferta grecilor de la National Bank of Greece nefiind acceptată de statul român.

Resurse energetice

Piața energetică mondială a înregistrat și în anul 2006 evoluții oarecum previzibile. Cei mai mari consumatori de petrol au rămas SUA (20,7 mil. barili/zi), China (6,9 mil. barili/zi) și Uniunea Europeană. Începând cu intervenția în Irak prețurile petrolului brut au înregistrat o creștere constantă de la 29,03 USD/baril în ianuarie 2003 la 35,16 în ianuarie 2005¹¹,

¹⁰ Institutul Național de Statistică, *Comunicat de presă nr. 60 din 5 decembrie 2006 privind Comerțul exterior cu bunuri în luna octombrie și perioada 1.I-31.X.2006*, www.insse.ro.

¹¹ Energy Information Administration, *World Crude Oil Prices*, www.eia.doe.gov/pub/oil_gas/petroleum/data_publications/weekly_petroleum_status_report/current/pdf/table13.pdf.

datorită unui complex de factori dați de sporirea cererii globale și instabilitatea geopolitică. În anul ce a trecut (2006), ritmul de creștere al prețului mondial a fost destul de scăzut de la 55,12 în ianuarie și 57,92 în decembrie.

Evenimentele majore ce au marcat piața energetică globală au fost: întreruperea temporară de către Rusia a livrărilor de gaze spre Ucraina, cauzată de neînțelegeri asupra prețului, a amplificat discuțiile în cadrul UE asupra securității energetice (ian. 2006); pentru prima oară în ultimii doi ani, OPEC decide reducerea cotei de producție (fără Irak) cu 1,2 mil. barili/zi de la 28 mil. barili/zi (oct.); numeroase incidente și atacuri asupra infrastructurii energetice în Nigeria; președintele Boliviei, Evo Morales, a semnat un decret ce impune renaționalizarea industriei de gaze naturale (mai); începerea livrărilor pe noul oleoduct dintre Atasu (Kazahstan) și Alashankou (China) (mai); conflictul dintre Israel și militanții Hezbollah din sudul Libanului (iul.-aug.); neînțelegeri privind prețul gazelor naturale între Rusia și Belarus (dec.).

Principalele valute ale economiei mondiale

Euro a continuat să câștige teren în fața dolarului american, paritatea crescând de la 1,21 în ianuarie la 1,32 în decembrie¹². Împrumuturile guvernamentale excesive, consumul intern ridicat și deficitul tot mai mare de cont curent au dus la slăbirea dolarului în raport cu celelalte valute (euro, yen). Mai mult, în primele două trimestre ale anului, OPEC-ul și-a redus activele în dolari cu circa 5 miliarde, iar majoritatea noilor depozite bancare ale Rusiei sunt deținute în euro¹³. Totodată, Guvernul iranian a cerut Băncii Centrale să transfere activele statului din dolari în euro și să folosească valuta

¹² 2006 - American Dollars to 1 EURO, www.x-rates.com/d/USD/EUR/hist2006.html.

¹³ Petro Powers Drop the Dollar, în "The Top Ten Stories You Missed in 2006", Foreign Policy, December 2006.

europăană în decontările externe ca răspuns la presiunile SUA de adoptare a unei rezoluții ONU privind impunerea de sancțiuni Iranului. Pentru anul 2007, specialiștii prognozează o menținere a trendului de apreciere a euro, mai ales că Banca Centrală Europeană va continua să ridice dobânda de referință, în timp ce FED-ul (Sistemul Bancar Central al SUA) va fi forțat să o reducă.

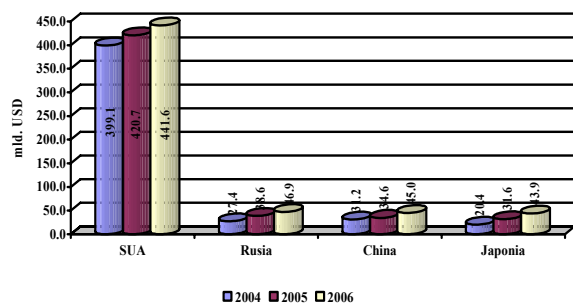
Ratele de schimb ale yuanului chinez au rămas constante pe tot parcursul anului 2006, circa 8 yuani la 1 USD și 10 la 1 euro, stabilitate menținută atât pe baza boom-ului economic prelungit, cât și a politicilor guvernamentale de limitare a creșterii. Yen-ul japonez s-a menținut constant în raport cu dolarul (circa 117 yeni la 1 dolar) și s-a depreciat față de euro (de la 139 yeni la 1 euro în ian. la 154 yeni la 1 euro în dec.), ceea ce a ridicat competitivitatea exporturilor japoneze. Prin urmare, euro pare a deveni principală monedă de rezervă și de referință a economiei mondiale.

Cheltuieli militare

Bugetele militare ale marilor actori ai lumii continuă să crească, tonul fiind dat de SUA. De exemplu, cheltuielile militare globale au scăzut de la 1.200 mld. USD în 1985 la circa 809 mld. USD în 1998¹⁴, pentru ca apoi să aibă iar un trend ascendent ajungând, în 2006, peste nivelurile specifice Războiului Rece. Evoluția ascendentă a cheltuielilor pare a avea motive reale precum profesionalizarea și tehnologizarea armatelor, cercetarea și dezvoltarea în domeniu și lupta împotriva terorismului internațional, însă nicio țară nu dorește ca decalajul față de SUA să se mărească, ci să fie cât mai pregătită pentru provocările prezente și viitoare. Mediul de securitate al începutului de secol se prezintă destul de instabil: situația din Irak este departe de a fi clarificată, Iranul își

¹⁴ Anup Shah, *High Military Expenditures in Some Places*, November 9, 2006, www.globalissues.org/Geopolitics/ArmsTrade/Spending.asp.

continuă programul nuclear, iar Coreea de Nord își testează capacitățile nucleare, teroriștii își mai arată din când în când „colții”, unele state din Africa produc încă probleme locale și regionale; disputele etnice și religioase pot oricând să genereze în crize și conflicte etc. Credem că se va menține și pe viitor tendința de creștere a fondurilor pentru apărare, puterea militară constituind încă un instrument indispensabil epocii actuale. În anul 2006, SUA au alocat 441,6 mld. USD, fonduri ce nu includ cheltuielile pentru operațiunile din Irak și Afganistan (circa 50 mld. USD) și cele legate de activitățile Homeland Security. Transformarea armatei SUA în una care să facă față cu succes provocărilor secolului XXI, lupta împotriva terorismului, relocarea bazelor militare americane în lume reprezintă câteva din prioritățile majore ale agendei militare. Pentru anul 2007, Departamentul Apărării SUA a cerut un buget de aproximativ 462,7 mld. USD¹⁵. Pe viitor, autoritățile SUA ar trebui să fie preocupate de cât de eficient sunt cheltuite aceste fonduri și nu de sporirea cheltuielilor militare.



Surse: SIPRI Database, Center for Arms Control and Non-Proliferation, GlobalSecurity, CIA - The World Factbook 2006

¹⁵ Center for Arms Control and Non-Proliferation, *The FY'07 Pentagon "Top Line" Request*, February 6, 2006, www.armscontrolcenter.org/archives/002238.php.

Alte țări care alocă fonduri însemnate domeniului militar sunt: Rusia – 46,9 mld. USD, China – 45, Japonia – 43,9. Rusia și China și-au majorat cheltuielile de apărare de la an la an, probabil și ca urmare a rezultatelor economice bune. Rusia se axează pe începerea implementării „Noului Program de Armament al Statului până în 2015”, atenție mai mare acordată nevoilor forțelor navale și aeriene, dezvoltarea de noi sisteme de arme, procurarea de noi echipamente etc. China este preocupată de îmbunătățirea condițiilor de viață ale militarilor, educație și instrucție, înzestrare, sporirea capacității de răspuns la urgențe etc. Japonia și-a redus bugetul militar pentru al cincilea an consecutiv, prioritatea fiind dezvoltarea capacităților de apărare anti-rachetă.

România a planificat pentru anul 2006 un buget militar de 2,55 mld. USD, alocați în special continuării procesului de restructurare conform Strategiei de Transformare a Armatei României, modernizării înzestrării și îndeplinirii misiunilor internaționale asumate de țara noastră.

În perioada următoare, economia mondială nu pare a da semne de slăbiciune în condițiile în care economia americană pare să crească constant, cea europeană continuă să crească, iar expansiunea Chinei, Indiei și a tigrilor asiatici este de neoprit. Prognozele pentru anul 2007 arată că:

- resursele energetice vor continua să constituie un element de dispută între marii actori ai lumii, iar prețurile petrolului vor rămâne destul de ridicate (60-65 USD/barilul);
- euro va continua să câștige teren în fața dolarului, pe fondul intereselor SUA de a menține dolarul slab;
- bugetul militar global va înregistra un total record de la sfârșitul Războiului Rece, iar SUA vor depăși probabil bariera de 500 mld. USD cheltuieli pentru apărare;
- România va continua să aibă o creștere economică semnificativă, odată cu alocarea de fonduri pentru dezvoltare de către UE și înmulțirea investițiilor în țara noastră.

Actori internaționali importanți

Mihai-Ștefan DINU

Dacă în anterioara noastră analiză dedicată unor actori internaționali importanți încheiam prin a acorda atenție Chinei și largei sale deschideri diplomatice, evenimentele de la sfârșitul anului 2005¹⁶, și mai departe ale întregului an 2006, ne-au motivat ca prezenta analiză să fie concentrată în continuare asupra Chinei și a relațiilor sale cu Rusia și SUA.

Creșterea economică a Chinei, relațiile foarte strânse dintre Moscova și Beijing, pe de o parte, și semieșecul SUA în Irak, ca și al NATO în Afganistan, pe de altă parte, ne-au atras atenția asupra importanței evenimentelor din regiune în măsura în care ordinea mondială, multipolară în viziunea unor analiști, unipolară în viziunea altora, ar putea tinde către bipolarism, pe de o parte SUA, iar pe de altă parte Rusia și China ca state-lider ale Grupului de la Shanghai (din care mai fac parte statele din Asia Centrală: Kazahstan, Uzbekistan, Kyrgystan și Tadjikistan ce au statut de membri și state precum India, Iran, Mongolia și Pakistan care, în prezent, au statut de observatori, dar care și-au exprimat interesul pentru a deveni membri deplin).

¹⁶ La sfârșitul lunii octombrie, Rusia și China păreau aproape de formarea unei alianțe militare drept contraponderă la NATO, în cadrul întâlnirii celor șase membri ai Grupului Shanghai. Ideea unui bloc al marilor puteri estice aliante părea a avea susținători la Moscova: „Este foarte important ca puterile regionale să demonstreze că pot rezolva problemele Eurasiei fără amestecul SUA”, declara Alexander Dugin, președintele Mișcării Internaționale Eurasiatice, adăugând faptul că „pas cu pas vom construi o ordine mondială care să nu fie bazată pe hegemonia unipolară a SUA”- Fred Weir, *Rusia, China looking to form a “NATO of the East?”*, csmonitor.com, 26 octombrie 2005.

În anul care tocmai s-a încheiat, China a fost gazda celui de al V-lea summit al grupului de la Shanghai, declarațiile reieșite din discuții fiind larg mediatizate în China. Desfășurat în luna iunie, summit-ul a fost organizat la nivel de șefi de state. Media au transmis declarații ale președinților Vladimir Putin și Hu Jintao, încercând să găsească indicii pentru viitoarele direcții ale Rusiei și, în special, ale Chinei în cadrul Organizației de Cooperare de la Shanghai (OCS).

O rapidă privire asupra componenței grupului de la Shanghai ne permite următoarele observații:

1. Organizația de Cooperare de la Shanghai are în componență Rusia, republicile central-asiatice ale fostei URSS și China.
2. Membrii organizației sunt state cu regimuri puternic centralizate.
3. Datorită legăturilor tradiționale, în cazul unor dispute majore, balanța ar fi puternic dezechilibrată, Rusia putând atrage mai repede de partea sa statele Central Asiatice.
4. Deși Rusia și China (după cum aminteam state-lider ale OCS) au creat un front comun pentru a se opune sancțiunilor dure pe care SUA ar fi dorit să le impună Coreei de Nord prin intermediul ONU, (poziție pe care au adoptat-o și în cazul sancțiunilor îndreptate asupra Iranului), Coreea nu face parte din organizație, nici măcar cu statutul de observator, așa cum este cazul Iranului.
5. Atât Rusia, cât și China sunt foste state rivale SUA, au interese majore în relațiile cu acestea, iar India și Pakistanul au parteneriate strategice cu SUA.
6. Rusia, China, India și Pakistan sunt state ce dețin arme nucleare iar după ultimele estimări ale SUA,

Iranul și-a construit capabilitățile pentru dezvoltarea armei nucleare.

În ceea ce privește transformarea OCS într-o contrapondere la NATO și SUA, părerile sunt împărțite la fel ca și semnalele celor două state-lider ale OCS, Rusia și China. Dacă la reuniunea OCS din mai 2006 grupul dădea asigurări că inițiativa sa nu a fost construită pentru a împiedica interesele SUA în regiune¹⁷, în noiembrie 2006 au apărut în media¹⁸ semnale despre discuții privind acorduri de principiu pentru înființarea unui NATO al Asiei care ar putea alinia trei superputeri militare: China, Rusia și India și s-ar dezvolta având la bază cooperarea în domeniul cercetării și dezvoltării, cu puncte-cheie în viitoarele generații de stealth, comunicații și capabilități de neutralizare.

Suntem de părere că, cel puțin în viitorul foarte apropiat, OCS nu se va putea transforma într-un așa-zis NATO al Asiei pentru că:

- 1) OCS este o organizație de cooperare, în primul rând economică nu una construită în jurul unui tratat (cum este cazul NATO);
- 2) toate statele membre sunt interesate în a-și dezvolta relațiile cu SUA, iar o atitudine ostilă a acestora le-ar fi defavorabilă. OCS nu dispune de comandamente sau de forțe (așa cum este cazul NATO);
- 3) carta OCS nu cuprinde puncte asupra formării unei alianțe militare, dar se au în vedere aspecte ce țin de securitatea regională.
- 4) o alianță militară ce ar avea ca state-lider Rusia și China ar putea fi considerată o grupare anti-SUA,

¹⁷ www.chinadaily.com.cn/china/2006-05/31/content_604635.htm, accesat octombrie 2006.

¹⁸ www.indiadaily.com/editorial/14379.asp, accesat noiembrie 2006.

ceea ce ar face ca multe state asiatice să nu se alăture unei asemenea tip de alianță.

În ceea ce privește China, un eveniment deosebit de important din punct de vedere al analizei noastre este apariția, la sfârșitul lunii decembrie 2006, a Cartei Albe a Apărării¹⁹. Dintre punctele importante ale acesteia amintim aici:

– specificarea faptului că Armata de Eliberare a Poporului (Armata chineză) este forța principală de apărare a granițelor Chinei;

– China dispune de 18 Corpuri combinate de trupe mobile de luptă, dintre care 660.000 poliție militară;

– Eforturile forțelor armate chineze sunt orientate în scopul îmbunătățirii capabilităților operaționale;

– În ultimii patru ani China a executat un număr de 16 exerciții militare joint în colaborare cu 11 state, stabilind legături militare cu 150 de state și având birouri de atașați militari în 107 țări, în China aflându-se, de asemenea, un număr de 85 de atașați militari din alte țări;

– În misiunile ONU de menținere a păcii și-au pierdut viața un număr de opt persoane;

– Consolidarea granițelor și a apărării maritime printr-un sistem unificat, eficient și informatizat de apărare;

– Forțele chineze au fost reduse cu 200.000 între 2003 și 2005, numărând în prezent 2,3 milioane;

– Prin restructurare, procentul de forțe navale, aeriene a crescut cu 3,8%, iar cel al forțelor terestre a fost micșorat cu 1,5%;

– Având în vedere viitorul spațiu de luptă informatizat, forțele armate urmează îndeaproape tendințele actuale privind operațiile integrate joint, experimentând abordări noi în ceea ce privește integrarea unităților de luptă, a elementelor luptătoare.

¹⁹ <http://english.cri.cn/3126/2006/12/28/yt45@178540.htm>.

Numită „Apărarea Națională a Chinei în 2006”, această Cartă Albă este cea de-a cincea publicată de guvernul chinez din 1998 și până astăzi și încearcă să redea o imagine cât mai cuprinzătoare a apărării naționale, acoperind mediul de securitate, politica de apărare națională și aspecte privind forțele Armate de Eliberare a Poporului (Armata chineză). „Apărarea națională a Chinei furnizează garanția pentru păstrarea securității și unității Chinei și pentru realizarea scopului sau de construire a unei societăți prospere în întregul său”. Este precizat, de asemenea, faptul că, prin politica sa, China urmărește o strategie nucleară de auto-apărare. Se amintește, totodată, că eforturile pentru reforma armatei vor continua în special prin eforturi în domeniul cercetării științifice. Acest fapt nu ar trebui să mire, din moment ce cu aproximativ două luni în urmă, în octombrie, China lansa o altă Cartă Albă, privind aspecte asupra activităților spațiale. Aceasta este al doilea document de acest tip, din 2000 până în prezent, și este intitulată „Activitățile spațiale ale Chinei în 2006”, având și un titlu jubiliar, în 2006 împlinindu-se 50 de ani de la începuturile industriei spațiale în China. Astfel, este confirmat interesul guvernului de la Beijing pentru obținerea unui loc strategic în cucerirea spațiului, alături de SUA și Rusia, sau, ca să fim mai exacti, rivalizând cu SUA, alături de Rusia²⁰.

Deși pare a deține o poziție puternică, atât în regiune prin propriile resurse, dar și prin acordurile sale economice sau de cooperare cu state precum India, China sau Iran, Rusia nu se arată mulțumită și dorește să-și întărească poziția de forță, atât în relațiile sale cu SUA, ar și cu UE. Dacă relația cu SUA a fost caracterizată, de mulți analiști, mai mult una conflictuală decât una de camaraderie, aceasta a fost posibil datorită pozițiilor de forță pe care s-a situat Rusia în acest an, în principal bazându-se pe imensele rezerve de resurse naturale, dar și pe relațiile amiabile pe care le are cu alte state bogate în resurse naturale

²⁰ www.space.com/news/0609/-ap-rusia-moon.html

(Iranul). În aceste condiții, Rusia se poate dovedi în perioada imediat următoare un rival puternic pentru SUA. Tendința de a rivaliza cu SUA devine și mai evidentă dacă vom observa că, în ultimul an, Moscova a urmărit constant să-și mențină relațiile politice, economice sau militare cu state ale căror lideri sau guverne nu au fost întocmai în acord cu Washingtonul. Putem aminti aici Iranul, Siria, Venezuela și Palestina. Deși SUA depun eforturi de a izola Iranul în scopul de a renunța la dezvoltarea tehnologiilor nucleare privind îmbogățirea uraniului, Rusia a sprijinit în mod constant Teheranul, atât prin declarații și manifestări de poziție pro-Iran, alături de China în cadrul ONU (aprilie 2006), dar și prin suport tehnic și științific (tehnicieni și cunoștințe privind tehnologiile nucleare). Pe lângă directa sa implicare în programul nuclear iranian, Rusia este unul din furnizorii majori de echipamente militare pentru guvernul de la Teheran. În februarie 2006 Rusia a încuviințat furnizarea către Iran a unui complex sistem de apărare anti-rachetă (Tor-M1), încuviințare care nu a scăpat Washingtonului, fiind vehement criticată, în virtutea ideii că echipamentele furnizate ar ajuta Iranul să fie pregătit în cazul unui eventual atac militar al SUA.

În ceea ce privește relația cu Siria, Rusia a căzut de acord să sprijine dezvoltarea industriei de gaze și petrol din Siria participând cu investiții. În iunie 2006 au existat semnale ale mass-mediei rusești privind planul Moscovei de a înființa baze navale în Siria²¹. Deși negate oficial, aceste informații ar putea trăda dorința Rusiei de a juca un rol mai important în balanța de forțe din Orientul Mijlociu, prin creșterea influenței sale în regiune. Acest fapt nu este imposibil, având în vedere izolarea în care se află Siria încă de la începerea conflictului din

²¹ Ziarul rusesc Kommersant a publicat date despre intenția Rusiei de a stabili baze navale în porturile siriene Tartus și Latakia. Informațiile au fost negate de către ministrul rus al apărării. (pentru detalii asupra subiectului vezi http://www.kommersant.com/p678771/The_Syrian_Stake/)

Irak. Având în vedere toate acestea putem concluziona că Rusia, pe lângă eforturile de dezvoltare a rolului său în Asia, este în căutarea unui rol important în Orientul Mijlociu, încercând să modereze rolul solid câștigat de SUA în sistemul relațiilor internaționale în care, cel puțin în ultimii ani, Orientul Mijlociu este un spațiu strategic vital. Trebuie să menționăm că aceasta ar putea fi, de altfel, una din strategiile Moscovei de a controla cât se poate de îndeaproape prețul energiei, ceea ce ar duce la influențarea economiei SUA, dependentă energetic, la fel ca și Europa, de resursele Rusiei și cele aflate în Orientul Mijlociu.

Tendința Moscovei către acest tip de strategie poate fi trădată și de recente tensiuni pe care le-au cunoscut relațiile sale cu Georgia. Aceste tensiuni ar putea fi interpretate ca o luptă pentru poziționarea în jurul resurselor din Caucazul de Sud, luptă complexă cu elemente diverse dintre care amintim securitatea energetică, conflictele înghețate și înființarea alianțelor pentru păstrarea securității energetice, având în vedere competiția dintre SUA și Rusia în spațiul Caucazului și al Mării Caspice, acesta fiind un coridor strategic din Asia Centrală către Europa, care pentru SUA ar putea fi un cap de pod pentru a controla și a pune presiune asupra Iranului. De cealaltă parte, Rusia dorește să-și mențină autoritatea regională prin intermediul flotei caspice, dar această posibilitate este din ce în ce mai dificilă, influența SUA în regiune crescând, state precum Georgia și Azerbaidjan fiind cunoscute pentru poziția lor pro-occidentală.

În 2006, tensiunile dintre Georgia și Rusia au cunoscut o escaladare la 27 septembrie, când patru ofițeri ruși au fost acuzați de spionaj. Drept urmare, Moscova și-a retras diplomația din Tbilisi, avertizând, totodată, că ar putea amâna retragerea trupelor până în 2008, așa cum se stabilise inițial.

Aceste tensiuni au demonstrat faptul că Georgia e pe cale să devină un catalizator al concurenței geopolitice dintre

Rusia și SUA pentru obținerea influenței economice și strategice în regiune. Suntem de părere că tensiunile vor rămâne la o cotă ridicată, în aceste condiții fiind necesară intensificarea eforturilor pentru găsirea unor soluții diplomatice care să rezolve situația din regiune.

Luând în considerare manifestările Rusiei pe scena internațională în ultima perioadă, evoluția cu trend pozitiv a Chinei, precum și parteneriatul creat între aceste două state, superputeri regionale cu aspirații de a fi superputeri pe scena internațională globală, putem concluziona că, deși dorința de a fi o contrapondere pentru SUA le poate uni în demersurile lor, există totuși posibilitatea ca interesele și prioritățile naționale să difere atât pentru Rusia, cât și pentru China. Și pentru că în perspectivele lor aspectele legate de SUA au un aspect dominant, atât din cauza percepțiilor diferite asupra SUA, cât și a percepțiilor SUA despre fiecare dintre ele, acest fapt ar putea conta într-un mod hotărâtor pentru viitorul relațiilor bilaterale.

Oriental Mijlociu și Apropiat

Dr. Gheorghe VĂDUVA

Anul 2006 nu a adus schimbări în bine în Oriental Mijlociu. Dimpotrivă, problemele din această regiune conflictuală s-au acutizat față de cele din anul 2005, criza s-a intensificat, atingând, în câteva rânduri, faza conflictului armat deschis, a războiului extrem de violent, spulberând, practic, orice speranță de a se pune capăt, în scurt timp ostilităților și de a se ajunge la normalizarea situației din zonă.

Toate cele patru focare de crize și conflicte din zona Orientului Mijlociu și a Orientului Apropiat (Afganistan, Irak, Irak și Oriental Apropiat) s-au activat, mai ales în a doua jumătate a anului, creând probleme foarte grave care nu au fost încă nici pe departe soluționate. Odată cu alegerile din Statele Unite și venirea democrațiilor la putere, ideea realizării Marelui Orient Mijlociu a fost lăsată în subsidiar, disputa americană purtându-se asupra oportunității continuării misiunilor militare în Irak și chiar în Afganistan și a manierei de retragere sau de diminuare a prezenței americane aici. Schimbarea raportului de forțe din Congresul american a creat o situație nouă cu privire la soluționarea crizei din Irak și din Oriental Mijlociu. Pe de o parte, președintele George Bush cere continuarea acestor misiuni, până la soluționarea problemelor majore și pregătirea autorităților irakiene pentru a-și asuma responsabilitatea menținerii păcii și normalizării situației (el a afirmat că plecarea americanilor din Irak ar crea probleme mult mai grave atât pentru această țară, cât și pentru întreaga regiune) și, pe de altă parte, democrații vor încerca să diminueze această prezență în zonele conflictuale, întrucât, în opinia lor, se repetă experiența Vietnamului.

Se apreciază că, printre consecințele alegerilor de la 7 noiembrie din Statele Unite s-ar situa și următoarele:

diminuarea legitimității leadership-ului american, accentuarea recesiunii economice, impasul diplomatic în problemele din Irak, Irak și Coreea de Nord.

În realitate, democrații nu pot să ia măsuri substanțiale, întrucât, până în ianuarie 2007, guvernul este republican, iar în 2008 vor fi alegeri prezidențiale. La ora actuală, are loc, în Statele Unite, o recesiune economică, o cădere a dolarului, iar acțiunile diplomatice și cele militare cu privire la Afganistan, Irak, Irak și Coreea de Nord se află în impas.

Consecințele militare ale alegerilor americane din noiembrie sunt următoarele: consolidarea autonomiei de decizie a puterii militare și anticiparea unei creșteri a cheltuielilor militare. În situația divizării politice între Congres și Administrație, rolul și puterea de decizie ale generalilor în rezolvarea problemelor din Irak și, în general, în politica de apărare sporesc. Se apreciază că schimbarea secretarului de stat de la Departamentul Apărării se datorează tocmai acestei situații. Dar politica privind Oriental Mijlociu, precum și strategia de punere a ei în operă, se află în plină derulare și nu se așteaptă schimbări substanțiale în bine nici la finele anului 2006 și nici la începutul anului 2007.

Afganistan

În anul 2006, situația din Afganistan s-a degradat semnificativ. În aproape toate zonele țării, dar mai ales în sud și sud-est, talibanii și-au intensificat acțiunile tip gherilă, iar pierderile participanților la cele două misiuni, "Enduring Freedom" (EF) și ISAF, au crescut.

Operația EF este o operație militară de coaliție internațională lansată în octombrie 2001 împotriva terorismului pentru a asigura, împreună cu forțele afgane, securitate și stabilitate în Afganistan. Este pentru prima dată în istorie când se încearcă așa ceva.

La această operație participă trupe din mai bine de 20 de state, 19.000 fiind americani și 3.100 ceilalți.

În momentul de față, adică la finele anului 2006, Statele Unite și forțele de coaliție continuă să angajeze rămășițele forțelor talibane și a altor extremiști și să-și coordoneze acțiunile cu cele ale forțelor militare pakistaneze pentru asigurarea securității la frontiera pakistano-afgană. De altfel, recent, Pakistanul a declarat că-și va mina frontiera cu Afganistanul.

Statele Unite și forțele de coaliție acționează cu 14-23 echipe provinciale de reconstrucție (PRT) în această țară. Aceste echipe sprijină guvernul afgan, inclusiv în proiecte care ajută afganii să construiască drumuri, clădiri și puțuri.

În timpul alegerilor prezidențiale din 2004, ale celor naționale parlamentare și ale consiliilor locale din 2005, forțele coaliției și cele afgane au asigurat securitatea acestor activități deosebit de importante pentru continuarea procesului de stabilizare a țării.

Numai că reacțiile din interiorul Afganistanului, țară constituită în teatru de război de trei sute de ani, sunt imprevizibile și haotice. Departe de a se preda sau de a înceta ostilitățile, talibanii au reluat acțiunile tip gherilă, ridicând noi probleme în ceea ce privește securitatea regiunii. Această realitate a impus o schimbare fundamentală de optică, inclusiv la țările europene NATO participante la misiunea ISAF.

De aceea, la sfârșitul lunii noiembrie 2006, reprezentanții celor 37 de țări care participă la Forța Internațională de Asistență și Securitate (FIAS sau ISAF, folosind inițialele din denumirea engleză a misiunii), constituită sub comandament NATO, s-au reunit la Riga, pentru două zile, între altele și cu scopul de a stabili măsurile ce se cereau luate de urgență, întrucât, în această țară, s-a declanșat cel mai intens val de violențe din 2001, de când au fost înlăturați talibanii de

la putere.²² Problema Afganistanului a constituit prioritatea numărul unu a summit-ului de la Riga.

În 2006, până la sfârșitul lunii noiembrie, fuseseră uciși în lupte în jur de 150 soldați ai misiunii ISAF. Această realitate face ca misiunea respectivă, creată în 1949, să fie cea mai sângeroasă. Talibanii acționează prin ambuscade, atacuri prin surprindere, precum și prin acțiuni sinucigașe. Se pare că astfel de acțiuni sunt extinse în întregul Orient Mijlociu, în zonele conflictuale. Aliații au lăsat deoparte divergențele lor privind aprecierea situației și a misiunilor din Afganistan, întrucât nu pot accepta ca o astfel de misiune să eșueze, ea fiind desfășurată sub mandat ONU. În afară de aceasta, în cadrul acestei misiuni, este vorba și de credibilitatea NATO, de imaginea Alianței. De aceea, s-a ajuns la concluzia că „*a contribui la instaurarea păcii și stabilității în Afganistan reprezintă prioritatea esențială a NATO*“.

Este pentru prima dată când aliații decid să ridice, parțial, restricțiile privind utilizarea forței ISAF. Până la această dată, toate încercările de unificare a celor două misiuni “Enduring Freedom”, care se prezintă ca o operație contrateroristă, deci ofensivă, împotriva talibanilor, și ISAF, operație de asistență și stabilizare, dar și cu aspecte antiteroriste, au eșuat. Membrii europeni ai NATO nu au acceptat să ducă operații și acțiuni contrateroriste.

Deși cele două misiuni rămân distincte, noua degradare (fără precedent) a situației²³ a impus extinderea misiunii ISAF și cu acțiuni de luptă contrateroriste.

Spre exemplu, trupele germane, staționate în nordul țării, regiune relativ calmă, nu puteau fi transferate în sud,

²²<http://fr.news.yahoo.com/29112006/290/l-afghanistan-est-la-priorite-essentielle-de-l-otan.html>

²³ Pierderile coaliției în Afganistan se ridică, în 2006, la 188 morți (97 americani și 91 din cadrul coaliției). În cei șase ani, din 2001 până în 2006, pierderile coaliției sunt de 513 morți, dintre care 356 sunt americani.

pentru că mandatul dat de parlamentul german interzicea acest lucru.²⁴

În urma summit-ului de la Riga, lucrurile s-au schimbat. Din cei 32.000 de militari desfășurați pe teren, 26.000 vor fi mobili în caz de urgență, această stare fiind apreciată de un singur om, comandantului ISAF.

Jacques Chirac a sugerat să se creeze un „grup de contact“ privind Afganistanul, din care să facă parte țările participante la misiunea ISAF, țările vecine și organizații internaționale, cum ar fi Banca Mondială și Uniunea Europeană, fiind consultate și țările contribuitoare, precum Japonia, Australia și Noua Zeelandă. Propunerea franceză ilustrează determinarea Franței de a face tot ce e posibil pentru a evita ca NATO să devină un fel de jandarm mondial.

Această propunere a fost acceptată.

Totuși, în opinia franceză, problemele grave rezultate din degradarea situației din Afganistan nu trebuie rezolvate prin trimiterea de noi trupe, ci prin consolidarea guvernului afgan. Deocamdată, însă, misiunea ISAF a fost consolidată. Avioane, elicoptere și 2.000 de oameni suplimentează forțele ISAF în această delicată operație. ISAF dispune, de asemenea, de o rezervă formată din patru batalioane (trei americane și unul polonez), desfășurabile în caz de pericol. Bulgaria, Spania și

²⁴ Guvernul federal german a decis prelungirea participării Bundeswehr-ului la operația „Enduring Freedom“ și după 15 noiembrie 2006, cu încă 12 luni. Această operație a început în noiembrie 2001, ca o reacție la atacurile teroriste de la 11 septembrie. Germania are în cadrul acestei operații 2.800 soldați și a hotărât reducerea contingentului său la 1.800. Baza operației „Enduring Freedom“ este constituită din două rezoluții ale CS al ONU. Totuși, această operație, spre deosebire de operația ISAF, nu are mandat ONU. Bundeswehr-ul participă la această operație îndeosebi cu forțe navale. Misiunea acestor forțe este să supravegheze spațiul maritim și să asigure protecția liniilor de legătură maritimă în regiunea Cornului Africii, având ca obiectiv să împiedice transportul de persoane și de bunuri (arme, muniții și droguri) susceptibile de a susține terorismul internațional.

Macedonia își sporesc, la rândul lor, efectivele angajate în Afganistan, în timp ce România și Olanda au ridicat restricțiile privind folosirea forțelor lor din teatru.

Participarea forțelor NATO la stabilizarea situației din Afganistan reprezintă o consecință a extinderii acțiunilor Alianței și dincolo de arealul său, după modificarea, în mod corespunzător, a conceptului său strategic, operată la summit-ul din 1999 de la Washington.

Totuși, nu toți membrii sunt de acord cu o astfel de extindere. De unde și reținerea de până acum de a angaja acțiuni contrateroriste. O parte dintre membrii Alianței, în frunte cu Franța, consideră că NATO trebuie să rămână la prima sa vocație, aceea de *securitate militară și apărare*. Ambiția americană de a dezvolta o rețea de parteneriate cu o mulțime de țări, din Australia până în Japonia, pentru a transforma NATO în alianță politică, n-a fost aprobată la Riga.

Ideea americană era aceea că, după atentatele de la 11 septembrie, ar trebui creată o rețea de țări hotărâte să combată „terorismul“, incluzând aici și țările care au trimis trupe în Afganistan, și care trebuie să aibă un cuvânt de spus în deciziile operaționale.

Chiar dacă aliații au declarat pe deplin operațională Forța de Răspuns a NATO (NRF) – un corp expediționar format din 25.000 de oameni, destinat să devină un vârf de lance în modernizarea Alianței –, subzistă încă diviziunile și punctele de vedere divergente²⁵.

²⁵ Pentru Statele Unite, care au inițiat conceptul NRF, și pentru o parte dintre aliați, această Forță de Răspuns trebuie să fie adesea utilizată pentru a asigura vizibilitate și credibilitate Alianței. Ea a fost, astfel, trimisă în Pakistan, în 2005, pentru a ajuta această țară în urma cutremurului devastator care s-a produs aici. Această acțiune umanitară este cât se poate de interesantă, dar, spre exemplu, Parisul consideră că nu aceasta este vocația Alianței. În opinia Franței și a altor țări, Alianța trebuie să rămână, înainte de toate, un instrument militar, misiunile umanitare revenind Uniunii Europene. Mai mult, se oferă Serbiei și Bosniei accesul la Parteneriatul

NATO își reafirmă angajamentul său în Afganistan, extinzând chiar misiunea ISAF și la acțiuni contrateroriste și, în același timp, deschide porțile sale în vedere integrării în Alianța a țărilor din Balcanii de Vest²⁶.

Afganistanul este o țară săracă sau, în orice caz, sărăcită și secătuită de numeroasele războaie care s-au desfășurat pe teritoriul ei. Importanța ei strategică rezidă mai ales în faptul că, pe aici, trebuie să treacă, potrivit unor proiecte deja avansate, o linie de conducte care să transporte petrolul și gazele naturale din Asia Centrală spre Oceanul Indian. De asemenea, această țară (cu rol destul de important în ceea ce, odinioară, se numea foaierul perturbator) se cere stabilizată, ca o condiție a stabilizării Orientului Mijlociu.

În același timp, trebuie subliniat faptul că Afganistanul, țară încremenită în obiceiuri și realități medievale, într-o conflictualitate ancestrală, este deosebit de sensibilă. Una dintre aceste sensibilități o reprezintă producția de mac, materia primă pentru 90% din heroina care se vinde pe piața occidentală.

Dar traficul de droguri (producția de materii prime pentru acest trafic) reprezintă în jur de o treime din economia afgană, care abia începe să înmugurească, la cinci ani după ce a fost răsturnat regimul integrist al talibanilor.

Eforturile pentru a eradica acest trafic nu sunt încununuate de succes, după cum constată Banca Mondială. De

pentru Pace (un parteneriat al Alianței), acesta fiind primul pas spre integrarea acestor țări în NATO. Până la această dată, americanii condiționaseră o astfel de perspectivă de obligația Belgradului de a coopera cu Tribunalul Penal Internațional de la Haye pentru crimele de război comise în ex-Iugoslavia (TPIY).

²⁶ În ceea ce privește extinderea NATO, summit-ul de la Riga, la care participă 26 de șefi de stat și de guverne, a invitat Croația, Albania și Macedonia să adere în 2008. În același timp, s-a propus Serbiei, Bosniei și Herțegovinei și Muntenegrului să participe la Parteneriatul pentru Pace, anticamera NATO.

altfel, acest trafic de droguri explică, în mare măsură, și vigoarea reacțiilor talibane, care au făcut, din 2006, anul cel mai sângeros al acestui război, după răsturnarea lor de la putere. Ei s-au văzut amenințați nu numai prin prezența celor două misiuni în Afganistan, ci și prin politica și strategia de eradicare a traficului de materie primă în vedere fabricării drogurilor și de droguri.

De fapt, cultura de opiu se dezvoltă în provinciile cele mai dur lovite de aceste violențe.

Autorii Raportului ONU și Băncii Mondiale asupra situației din Afganistan atrag atenția asupra lipsei de discernământ în politica de eradicare a opiumului. Se riscă alimentarea sine die a insurecției, întrucât, prin această politică de distrugere a materiei prime pentru droguri, se lovesc în primul rând țăranii cei mai săraci.

De aceea, orice strategie de luptă împotriva drogurilor trebuie să aibă obiective bine cumpătate, în general, modeste și pe termen scurt, pentru a se evita agravarea situației celor săraci și recrudescența reacției violente. O astfel de politică de contracarare a traficului de droguri trebuie să-și centreze eforturile pe termen lung.

Culturile de opiu nu cuprind decât 4% din teritoriul cultivabil afgan, iar seceta și lipsa sistemelor de irigații afectează țăranii din zonele cele mai aride ale țării.

Ar trebui, potrivit acestor rapoarte, să se acționeze mai degrabă asupra consumatorilor din țările occidentale.

Există, de asemenea, și unele programe pentru achiziționarea producției de mac și de cannabis din Afganistan, de către firme respectabile, și în alte scopuri decât cele ale fabricării de droguri.

Afganistanul este o țară chinuită, o țară sfâșiată. Ea se menține, în frontierele actuale, printr-o minune și prin lipsa de interes a vecinilor față de acest teritoriu. De aceea, cu greu poate fi abătută de la drumul ei spre nicăieri. Războiul nu a

rezolvat niciodată nimic în Afganistan. Pentru a se schimba câte ceva, vor fi necesare programe construite cu foarte multă grijă și cu participarea principalelor forțe din această țară și din întreaga zonă. Violența va genera însă violență, iar talibanii și extremiștii de aici nu se tem de ea, ci, dimpotrivă, o cultivă de sute de ani.

Irak

Intervenția coaliției de forțe condusă de SUA în Irak a înlăturat regimul dictatorial al lui Saddam Hussein, a creat unele premise pentru normalizarea situației în această țară, dar lucrurile sunt mult mai complicate. Războiul înalt tehnologizat s-a încheiat, dar pacea întârzie, întrucât, în Irak, s-a declanșat un altfel de război, un război de gherilă, un război de atriție (de uzură) care generează alte probleme (și ele foarte grave), cum ar fi: proliferarea și acutizarea conflictualității dintre arci și sunniți, declanșarea jihadului, nesiguranța populației, distrugerea economiei țării, creșterea anomiei sociale, crearea pericolului de divizare și iradierea lui în toată zona.

Tensiunile și efectele de rețea ale unei conflictualități acute, specifice stării de haos din Irak vor mai continua – și, din nefericire, poate că vor continua încă multă vreme –, există unele premise pentru normalizarea situației de acolo, dintre care cele mai importante considerăm că ar putea fi găsite în:

- dorința și voința populației din Irak pentru încetarea ostilităților și normalizarea situației, dar în afara dominației și prezenței americane²⁷;

- interesul lumii arabe pentru reducerea conflictualității, prevenirea extinderii ei și normalizarea situației din zonă;

- interesul Statelor Unite ale Americii și al Uniunii Europene pentru reducerea conflictualității din Orientul Mijlociu și pentru accesul normal la resursele energetice excepționale și ieftine care se găsesc în zonă;

- interesul comunității internaționale de fi respectate valorile lumii arabe și de a se asigura stabilitatea zonei;

- interesul țărilor Ligii Arabe de a se soluționa problemele grave care generează conflictualitate și a se realiza un sistem de relații normale între țările din zonă și între acestea și lumea întreagă;

- necesitatea protecției sistemelor de valori ale acestei civilizații arabe unice și cu totul deosebite, care dă forță și consistență civilizației universale;

- interesul fiecărei țări din zonă sau din afara zonei de a participa la prevenirea războiului și la crearea condițiilor pentru propria sa dezvoltare.

Toate acestea s-ar putea constitui în premise ale unor soluții pentru Irak. Realitatea este însă alta. Irakul se află de parea multă vreme în tot felul de războaie, iar anul 2006 a dus la intensificarea conflictualității interne, ce nu va putea fi rezolvată, din păcate, decât prin distrugerea acestei țări, ceea ce va genera o reacție în lanț în tot Orientul Mijlociu.

Aprobarea Legii federalizării Irakului creează premise pentru divizarea țării, iar acestea vor stimula populația kurdă din Turcia și din Iran să-și intensifice acțiunile pentru crearea statului kurd. Nu există premise pentru ieșirea din conflictualitatea fundamentalistă, iar zona va fi și în continuare un fel de poligon de antrenament pentru mișcările fundamentaliste și pentru militanții extremiști islamici din întregul Orient Mijlociu.

²⁷ George Bush consideră că, dacă trupele americane vor părăsi Irakul, se va crea un haos și mai mare, ceea ce poate fi foarte adevărat, întrucât conducerea de la Bagdad nu iese și nu poate ieși din zona verde.

Iran

Iranul este o țară mare. Ea dispune, de asemenea, de o mare cantitate de petrol și de gaze naturale, care-i asigură un rol important pe piața energetică. De aceea, programul său nuclear pare de neînțeles, dacă avem în vedere resursele energetice ale acestei țări.

Și totuși, acest program există și este pus în operă fără încetare. Se presupune că Iranul nu ar avea neapărată nevoie de energie nucleară în scopuri pașnice, ci, de fapt, n-ar urmări altceva decât să se doteze cu arma nucleară. Este doar o presupunere, pe care nici Agenția Internațională a Energiei Atomice, nici oficialitățile iraniene și nici alte surse n-o confirmă cu certitudine.

Această practică de a nu crede în ceea ce spun oficialitățile din statele respective, de a suspecta pe toată lumea sau doar pe unii nu este conformă nici cu dreptul internațional, nici cu o filozofie și o fizionomie a relațiilor internaționale care ar trebui să asigure unitatea lumii și nu divizarea și fractalizarea ei.

Această perspectivă a programului nuclear iranian a continuat să creeze mare îngrijorare și în anul 2006. Toate încercările făcute de Statele Unite, demonstrațiile de forță făcute de Israel în Liban împotriva milițiilor Hezbollah (miliții care, după cum se bănuiește, ar fi susținute de Iran și de Siria), negocierile cu Troica europeană (Franța, Germania, Marea Britanie), presiunile și avertismentele date de ONU n-au oprit și, probabil, nu vor putea opri programul nuclear al Iranului.

S-a spus că un astfel de program constituie trei amenințări majore:

- împotriva Orientului Mijlociu;
- împotriva viitorului regimului de non-proliferație;

- împotriva Europei, care se află în bătaia rachetelor iraniene.²⁸

Acest program nu vizează, bineînțeles, Orientul Mijlociu. Iranul nu a atacat niciodată pe nimeni. Dar poate constitui un răspuns la înarmarea nucleară israeliană. Israelul trebuia să-și dea seama, atunci când s-a dotat cu arma nucleară, că, *nolens-volens*, o parte dintre țările arabe din zonă, mai devreme sau mai târziu, vor proceda în același fel. La urma urmei, la fel au procedat și Pakistanul și India și deja faptul este împlinit. Înarmarea nucleară nu este o cale rațională și eficientă de echilibrare a forțelor, dar reprezintă și va reprezenta încă pentru multă vreme o modalitate de descurajare a unui posibil atac împotriva propriei țări. Tratatul de neproliferație prevede, de asemenea, dezarmarea nucleară a celor cinci state înarmate nuclear „de drept“ (SUA, China, Rusia, Franța, Marea Britanie), dar nimeni nu a ținut vreodată seama și de această prevedere.

Iranul nu are de ce să amenințe Europa, întrucât Europa nu reprezintă un pericol pentru Iran. Programul nuclear iranian continuă, iar Rusia i-a livrat acestei țări o mare parte din tehnologia necesară. În septembrie 2007, va intra în funcțiune prima centrală nucleară iraniană, cea de la Buchehr, construită împreună cu Rusia, în urma unui contract de un miliard de dolari, semnat în 1995.

Iată o modalitate de analiză realistă a situației din Iran. Dar, ca de atâtea ori în istorie, se poate ca să nu se țină seama de ea. Totuși, dintr-un motiv sau altul, măsurile preconizate a se lua împotriva acestei țări întârzie. Mai mult, în primăvara și în vara acestui an, Iranul a efectuat o serie de aplicații militare, desigur, pentru a demonstra că, în cazul în care va fi atacat, se

²⁸ Bruno Tertrais, în *Le Monde*, 13 aprilie 2006, răspunde la întrebarea: „Programul nuclear iranian reprezintă, oare, cu adevărat o amenințare?“, citat de Bruno Guigue în dezbaterea „*Les dessous de la crise iranienne*“, http://www.temoignages.re/article.php3?id_article=15105

Orientul Apropiat

va apăra. Iranul a achiziționat armament perfecționat, între care și faimoasele rachete 3M-82 (în denumirea NATO, SS-N-22)²⁹, cu o precizie foarte mare în lupta navală și o viteză remarcabilă împotriva cărora, se pare, nu există mijloace eficiente de apărare.

Această rachetă este considerată, la ora actuală, cea mai distrugătoare din lume, exportarea ei aducând Rusiei miliarde de dolari. Ea se află în dotarea Iranului, care ar putea s-o lanseze din terenul acoperit, muntos, care se află în zona Golfului, ceea ce ar putea-o face nedetectabilă în timp util, chiar și de către avioanele AWACS. Precizia acestei rachete a fost observată de către sateliți spion în timpul unor exerciții desfășurate în China pe nave-țintă în mișcare.

Israelul a achiziționat noi avioane de vânătoare-bombardament F-15 cu rază lungă de acțiune și 5.000 de bombe americane, după toate probabilitățile, pentru lovirea Iranului. Israelul a anunțat că nu va permite Iranului să se înarmeze nuclear (există deja un precedent, când bombardierele israeliene au lovit preventiv o centrală nucleară irakiană). Serviciile americane au descoperit indicii ale prezenței rachetelor SS-N-22 iraniene pe țărmurile Golfului și chiar a rachetelor SSN-nx26, o versiune mai rapidă a acestora, cu o viteză de 2,9 mach.

Tensiunile sunt foarte mari. Probabil că se vor face presiuni asupra Rusiei pentru a dezvălui codurile³⁰ acestor rachete. În timpul războiului din Falkland (Malwine), francezii au dezvăluit codurile rachetelor Exocet date argentinienilor, iar britanicii s-au putut apăra împotriva lor.

Tensiunile și realitățile din Orientul Apropiat trec drept miezul problemei Orientului Mijlociu. Toate provocările și pericolele, potrivit acestei viziuni, ar decurge din adversitatea Israel-palestinieni, ceea ce înseamnă, de fapt, Israel-Lumea arabă.

Fără a nega această perspectivă de evaluare a conflictualității din zonă – care este cât se poate de reală și de acută –, trebuie să subliniem că există multe alte cauze ale continuării și amplificării conflictelor din Orientul Apropiat și, în general, din Orientul Mijlociu, printre cele mai importante continuând, și în 2006, să se situeze următoarele:

- accentuarea, și în 2006, a interesului american pentru stabilizarea și democratizarea zonei, pe de o parte, pentru facilitarea procesului de gestionare a acelor crize și conflicte care își au sorginea pe această falie strategică și, pe de altă parte, pentru asigurarea unui acces nelimitat la resursele energetice de aici;
- continuarea divizării excesive a lumii arabe și activarea unor mișcări intolerante, îndeosebi pe arcul șiiit;
- susținerea mișcării Hezbollah;
- dezvoltarea fundamentalismului islamic;
- bănuirea unora dintre statele din zonă că ar susține și întreține rețelele teroriste care acționează în lumea occidentală și că ar permite infiltrarea unor grupuri teroriste în Irak (Iran, Siria);
- susținerea statului Israel împotriva lumii arabe care nu-l recunoaște și nu-i respectă suveranitatea;

²⁹ SS-N-22 *Sunburn* (rază de soare): rachetă anti-navă, supersonică, cu bătaie medie denumită 3M-82.

³⁰ Fiecare rachetă are un cod după care poate fi detectată.

- crearea, în Orientul Apropiat, pe pivot israelian, a unui suport pentru susținerea unei eventuale acțiuni armate împotriva Iranului;
- strivirea dreptului poporului palestinian la o țară, pe de o parte, prin nerespectarea Foii de parcurs de către Israel și, pe de altă parte, prin intensificarea acțiunilor teroriste împotriva Israelului;
- venirea grupării Hamas la putere în cadrul Autorității Palestiniene;
- situația de înapoiere a majorității țărilor din zonă și nevoia de acces la înalta tehnologie și la tehnologia informației.

Pe acest fond, în primăvară, Israelul a procedat la o retragere unilaterală din Fâșia Gaza, pentru ca, în etapa imediat următoare, sub pretextul răpirii a doi soldați, să declanșeze o ofensivă aero-terestră de mare amploare împotriva milițiilor Hezbollah din sudul Libanului.

Acest război extrem de sângeros a produs un exod masiv de populație și pierderi imense statului Liban. A fost o demonstrație de forță, foarte bine pregătită, în sensul acțiunilor-ripostă americane din Afganistan, din toamna anului 2001, în urma atacurilor de la 11 septembrie, dar efectele nu au fost cele scontate. Milițiile Hezbollah au ripostat cu proiectile reactive, atingând inclusiv orașul Haifa, iar în confruntările directe au produs pierderi însemnate forțelor israeliene.

În primăvară, în Liban a fost asasinat primul ministru, forțele siriene au fost nevoite să se retragă din această țară, dar partidul Hezbollah, cu mare priză în Liban și în lumea arabă, se consideră deja victorios în confruntarea cu armata israeliană.

Între timp, armata israeliană a continuat acțiunile ofensive în Fâșia Gaza și în Cisiordania.

Conflictualitatea din această zonă are cel puțin două dimensiuni complementare:

a) *Dimensiunea internă*, care reliefează o mulțime de probleme încă nerezolvate, cum ar fi cele din zona Orientului Apropiat³¹, care au generat, generează și regenerează mereu conflictul deschis și de lungă durată dintre Israel și palestinieni, la care participă activ milițiile Hezbollah, tensiunile din zonele kurde, conflictele dintre arcul șii și sunniți, nesiguranța, problema apei, problema resurselor, modul de viață specific regiunii, neînțeleș însă pe deplin de lumea occidentală, precum și numeroase alte probleme existențiale prezente aici de secole.

b) *Dimensiunea externă*, care constă, în principal, în interesul, crescut în 2006, pe care îl au diferite țări și centre de putere ale lumii nu numai pentru resursele energetice din regiune, ci și pentru dominarea sau pentru stabilizarea zonei.

Printre cele mai importante caracteristici ale acestei zone ar putea fi situate și următoarele:

1. Dimensiunile problematicei Orientului Mijlociu și Apropiat țin de *dinamica sofisticată, complicată și foarte complexă a intereselor actuale și viitoare ale tuturor actorilor mai mari sau mai mici care sunt implicați, într-o formă sau alta, în această problematică a zonei.*

2. *Orientul Mijlociu și Apropiat se confruntă cu toate tipurile de pericole și amenințări care există la ora actuală în lume, de la cele ce țin de proliferarea armelor de distrugere în masă și a mijloacelor CBRN, continuând cu cele teroriste, până la conflicte generate de extremismul politic și religios și de marile decalaje economice.*

3. *Există foarte multe puncte de vedere potrivit cărora aproape întreaga conflictualitate a Orientului Mijlociu rezidă în problema palestiniană. La o analiză atentă a evenimentelor*

³¹ Orientul Apropiat, în accepția noastră, este acea parte a Orientului Mijlociu, care cuprinde țările din apropierea Mării Mediterane (îndeosebi Israel, Palestina, Liban, Iordania, Siria și Turcia) și care, într-o formă sau alta, au un rol important în geopolitica spațiului mediteranean, în cel al regiunii Mării Negre și, extins, în cel eurasiatic.

grave din Orientul Apropiat – problema necesității întemeierii *de jure* și *de facto* a statului palestinian, prin punerea în aplicare a foii de parcurs, atacurile de tot felul împotriva populației statului Israel, atacul din luna august al armatei israeliene împotriva milițiilor Hezbollah din sudul Libanului, cu consecințe extrem de dureroase pentru Liban, problema accesului la resursele de apă etc. –, se ajunge la concluzia că evenimentele din acest spațiu, chiar dacă sunt cele mai dinamice și cele mai inflamante în ceea ce privește geopolitica zonei, fac parte dintr-un mănunchi de situații mult mai complexe, cu rădăcini, cauze, efecte și interese planetare, unele venind de sute de ani, altele de dată foarte recentă. Există însă și unele progrese: o stare durabilă de pace între Israel și Iordania, negocierea unei mai bune securizări a frontierei între Egipt și partea palestiniană împotriva traficului ilegal de arme prin tuneluri, cu noi forțe egiptene pe linia „Filadelfia“, așa cum apreciază Israelul, evoluții pozitive în ceea ce privește democratizarea societății în Liban etc. Există, în această zonă, foarte multe alte probleme care generează conflictualitate: problema apei, problemele generate de acțiunile unor organizații ale populației kurde, îndeosebi în Irak și în Turcia, problema fundamentalismului religios, decalajele economice, la care se adaugă cele ale lumii întregi, cum ar fi încălzirea planetei, decalajele din ce în ce mai mari dintre lumea bogată și lumea săracă, dintre Nord și Sud, care riscă să se transforme, chiar din 2007, în falii strategice, dezvoltarea fără precedent a terorismului, cea mai complexă și mai surprinzătoare amenințare la adresa păcii și a securității zonei etc.

Toate acestea necesită un *concept politic* foarte flexibil, bine elaborat, bazat pe cunoașterea detaliată a situației și a cauzelor ei și, pornind de aici, pe negocieri, parteneriate și foarte mult realism. Acest concept politic trebuie să fie pus în operă de o *strategie multinațională*, constituită în primul rând la nivelul Lumii Arabe, ca entitate în diversitate, și în

consonanță cu nivelul NATO, al UE, al Grupului principalelor state industrializate (G8) și al altor organizații și organisme internaționale, sub egida ONU. Fiecare țară din zonă privește și înțelege altfel, de regulă, în mod diferit și rareori unitar, situația strategică, realitățile și desfășurările evenimentelor și, ca atare, cu greu pot fi găsite atitudini comune și căi acceptabile pentru toți de soluționare a diferendelor și conflictelor.

Concluzii

1. Strategia Marelui Orient Mijlociu, elaborată de americani stagnează. Fiecare dintre cele patru puncte fierbinți s-a activat la maximum în anul 2006, mai ales în cea de a doua parte a anului. Acțiunile din Afganistan sunt deosebit de periculoase, fapt pentru care, la summit-ul NATO de la Riga, s-a subliniat că misiunea din Afganistan constituie o prioritate (principală) pentru NATO. Începând cu finele acestui an, misiunea ISAF va desfășura și acțiuni contrateroriste. Acest lucru ar putea duce fie la diminuarea acțiunilor talibanilor și a extremiștilor din zonă și la stabilizarea relativă a mediului strategic din această parte a Orientului Mijlociu și a sudului Asiei, fie la escaladarea situației.

2. Deocamdată, situația confuză și primejdioasă din Irak, activarea arcului șiiit, problemele numeroase pe care le va genera aprobarea, în Parlamentul irakian, a legii federalizării, situația extrem de gravă din Orientul Apropiat, ca și schimbarea raportului de forțe din Congresul american, în urma alegerilor din noiembrie, nu vor permite, cel puțin în primele luni ale anului 2007, escaladarea tensiunilor în zona iraniană a Golfului.

3. Probabil că, în Orientul Mijlociu, nu se va produce, cel puțin pe termen mediu, un conflict major, ci un reviriment major de reconciliere și de soluționare convenabilă și de durată a acestor conflicte care durează de prea mult timp. Dar, cum Orientul Mijlociu este una dintre zonele cu cel mai înalt grad de

instabilitate și cu cea mai redusă probabilitate ca evenimentele prevăzute să se și realizeze, orice este posibil.

4. Multe dintre soluțiile concrete ale acestor probleme depind nu doar de modul în care se conjugă atitudinea președintelui ANP, Abbas (Abu Mazen), în fața Hamasului, cea a conducerii Libanului față de Hezbollah și cea a Israelului față de punerea în aplicare a foii de parcurs, cu evoluția situației din Irak, din Afganistan și din Iran, ci și de modul în care realitățile și voința țărilor din zonă se armonizează cu atitudinea Uniunii Europene, a Statelor Unite, a G8 și a Ligii Arabe față de chestiunea generală și specifică a Orientului Mijlociu și, în context, a Orientului Apropiat. Soluțiile pentru astfel de probleme, deși trebuie să poarte amprenta voinței locale, regionale, au, totuși, o amploare și o conotație globală, privesc întreaga lume.

Marea Neagră

Dr. Grigore ALEXANDRESCU

1. Evoluții politico-militare în zona Mării Negre

Spre deosebire de anul 2005, care a constituit perioada de afirmare și propulsare a eșichierului Mării Negre în atenția principalilor actori statali și organizații internaționale, anul 2006 fost marcat de lupta pentru accesul la resurse acestuia și supremație regională.

Procesul de integrare al statelor de pe țărmul vestic al Mării Negre a continuat. De la 01.01.2007, România și Bulgaria sunt membre cu drepturi depline ale Uniunii Europene. Acum, peste țărmurile apusene ale vechiului Pontus Euxinus se calchiază două frontiere moderne: una a Alianței Nord-Atlantice, care, pe parcursul ultimilor ani, a trecut printr-un proces de stabilizare, și alta, a Uniunii Europene, care, deocamdată, îndeplinește rolul de “next frontier”³², urmând să dobândească fermitatea securizării. Pentru aceasta se caută soluții, se avansează ipoteze.

Uniunea Europeană continuă procesul de extindere și își pregătește strategii și forțe cu care să gestioneze securitatea continentului și dincolo de granițele ei. Nevoia de resurse energetice, fără de care dezvoltarea ei economică s-ar prăbuși, o apropie tot mai mult de petrolul și gazele naturale din estul Mării Negre. A fost conștientizat faptul că regiunea este importantă pentru securitatea energetică a UE, în special pentru rolul în creștere de zonă de tranzit a petrolului și gazelor caspice.

³² Janush Bugajski, *Regiunea Mării Negre – viitoarea frontieră a UE*, <http://www.news365.ro/> Janush_Bugajski_Regiunea_Mării_Negre_viitoarea_frontieră_a_UE

Aceasta, împreună cu activitățile asidue de pregătire pentru integrare a României și Bulgariei, concomitent declanșarea negocierilor cu Turcia, au determinat Bruxellesul să acorde mai multă atenție spațiului pontic.

Deși se promovează ideea că nu ar exista nicio strategie a UE pentru Marea Neagră, în ultimul timp se conturează următoarele macro-direcții de acțiune: parteneriat strategic cu Rusia, politica europeană de vecinătate cu Ucraina, Moldova și statele din Caucazul de sud, demararea negocierilor cu Turcia, concomitent cu rezolvarea raporturilor acesteia cu Cipru. Viitoarea președinție germană, care intră în funcție la 01.01.2007, își propune să adauge la toate cele de mai sus și: „reexaminarea politicii europene de vecinătate” în scopul acordării unui statut special relației cu statele din bazinul Mării Negre³³.

Tot la nivel de perspectivă s-a aflat în 2006 și identificarea un rol precis în zonă de către Alianța Nord-Atlantice. Probabil că activitățile de realizare a unui sistem de securitate stabil la Marea Neagră, devenită frontieră a ei, a consumat mai multă energie și resurse bugetare decât era așteptat.

Din punct de vedere geostrategic această regiune este deosebit de importantă întrucât, împreună cu Marea Mediterană, poate constitui o „zonă de siguranță” care să protejeze pilonul european al Alianței de focarele de conflict din Maghreb, Orientul Apropiat și Caucaz. Totodată, țărmul vestic al Mării Negre oferă bune baze de proiecție a forței către teatrul din Afganistan, unde NATO conduce operațiile de stabilizare și post-conflict.

În SUA, eșichierul Mării Negre este perceput ca „un amestec de suprapuneri de civilizații și sfere de influență care,

³³ EU: *German Presidency's Focus on Central Asia, Black Sea, Russia*, Radio Free Europe, 19.12.2006, <http://www.rferl.org/featuresarticleprint/2006/12/27fd5568-a750-45db>

din punct de vedere geopolitic, este deosebit de importantă datorită legăturilor ei culturale și comerciale (licite și ilicite), ideilor și influenței pe care le generează”³⁴.

În cadrul Alianței, sau, în mod independent, Statele Unite ale Americii, pe parcursul anului 2006, și-au făcut tot mai cunoscut interesul față de bazinul Mării Negre. Personalități marcante ale vieții publice americane de la tribuna Congresului SUA sau în cadrul unor activități științifice au reliefat necesitatea implicării mai active în geopolitica și geostrategia regiunii.

Din această perspectivă, analiștii „solicită administrației Bush” să elaboreze „o strategie realistă necesară întăririi securității și stabilității în bazinul Mării Negre”³⁵.

În vederea elaborării acestei strategii teoreticienii americani recomandă:

- sporirea cooperării și coordonarea acțiunilor cu statele membre ale UE;
- încurajarea reformelor democratice și economice din zona Mării Negre;
- stimularea cooperării cu state non-NATO în cadrul Programului Parteneriat pentru Pace;
- sprijinirea României și Bulgariei să preia conducerea organizațiilor regionale, iar SUA li se recomandă să solicite statutul de membru sau observator al acestora;
- întărirea alianței cu România și Bulgaria și acordarea de asistență militară, în pregătirea pentru intervenție în situații de urgență și sprijin cu tehnică adecvată;

- intervenția pe lângă Rusia să ridice sancțiunile economice împotriva Georgiei și revitalizarea convorbirilor multilaterale privind găsirea unei soluții pentru „conflictele înghețate”;
- extinderea înțelegerilor bilaterale cu statele din bazinul Mării Negre în direcția investiții capitalului american în infrastructura de transport a petrolului și gazelor din zona Caspică în Europa³⁶.

Factorul economic este cel care probabil va determina creșterea prezenței americane în jurul Mării Negre și a celei Caspice. Capitalul investit este mare, de aceea și așteptările sunt uriașe. Este posibil ca SUA să includă strategia de dezvoltare energetică în dialogul transatlantic. Pe acest fundal, dezvoltarea coridorului energetic din Asia Centrală în Europa determină aprecierea regiunii Mării Negre ca inimă a acestui coridor.

Spargerea monopolului rusesc în acest domeniu și apropierea fizică a bazelor militare americane ar putea afecta stabilitatea regiunii. Activarea parteneriatelor strategice dintre Rusia și SUA, dintre NATO și Rusia constituie doar una din soluțiile asigurării securității zonei.

În anul 2006 o nouă mare putere și-a întărit prezența în zona Mării Negre – China. În afară de argumentul geopolitic al interesului manifestat de ea – foarte important pentru China, care este o mare putere, membru permanent în Consiliul de Securitate, cu responsabilități globale –, există argumentul politic și cel economic. Marea Neagră face parte din coridorul energetic, iar China este unul dintre cei mai mari consumatori de resurse energetice. Aceste resurse, care se găsesc în Asia Centrală, în Marea Caspică, în Siberia și chiar în Extremul

³⁴ Cf. Ariel Cohen, Ph.D., Conway Irwing, *U.S. Strategy in the Black Sea Region*, Backgrounder, No.1990/13 decembrie 2006, Washington, DC, p.1.

³⁵ Martin Sieff, *New US Black Sea Policy Urged*, http://www.spacewar.com/reports/New_US-Black_sea_Policy_Urged_999.html

³⁶ Ibidem.

Orient, pentru a fi exploatate în mod corespunzător, au nevoie ca și regiunile limitrofe să fie stabile sau stabilizate.

Regiunea Mării Negre reprezintă un excelent partener comercial pentru China. Nu numai pentru că o astfel de relație este tradițională, ci și pentru că ea duce efectiv la consolidarea spațiului eurasiatic. Ea se adaugă la parteneriatul strategic existent între China și Rusia și constituie o punte de legătură între cele trei mari entități economice și geografice – China, Rusia și Uniunea Europeană.

De asemenea, zona Mării Negre este o zonă de legătură între continentul asiatic și cel european, iar China se află într-un parteneriat strategic cu Uniunea Europeană. Stabilizarea Asiei Centrale și stabilitatea zonei Mării Negre pot facilita o relație directă, continentală, între China și țările Uniunii Europene, ceea ce ar fi foarte important pentru întregul spațiu eurasiatic.

Pentru realizarea unui sistem de securitate regională sigur și stabil actorii internaționali din zona Mării Negre nu au acționat întotdeauna întrunit. Numărul și puterea celor implicați și efortul material și spiritual depus de aceștia nu au condus la rezultate pe măsură. Numărul mare de inițiative regionale, summit-uri și conferințe a condus la diluarea intențiilor și disiparea forțelor. Regiunea, în ansamblul ei, se prezintă la sfârșitul anului 2006, eterogenă, măcinată de aproape întreaga gamă de riscuri, pericole și amenințări cunoscute, fapt ce o face destul de vulnerabilă și anevoios predictibilă.

2. Evoluții în plan economic

Anul 2006 a scos în evidență faptul că, din punct de vedere economic, principala atracție a regiunii o constituie resursele energetice și căile de transport ale acestora. Necesitățile crescânde de petrol și gaze ale statelor europene puternic industrializate, concomitent cu cele ale industriilor în ascensiune din statele Orientului Îndepărtat și Asia de Sud-Est

au transformat Zona Extinsă a Mării Negre într-un „tărâm al făgăduinței”. Cu toate eforturile făcute pentru găsirea unei alternative plauzibile, regiunea Mării Negre a reprezentat și în acest an calea aproape obligatorie de tranzit a mixtului energetic primar către marile economii vest-europene.

Mutarea frontierelor NATO și UE pe țărmurile Mării Negre cu întregul sistem de protecție adiacent, inclusiv cea de natură economică, a determinat o creștere a securității și stabilității subzonei vestice și o diminuare a celeilalte. De fapt, unii analiști consideră că aceste evenimente au transformat zona într-o nouă frontieră est-vest, sau o zonă-tampon între interesele euro-atlantice și comunitare - pe de o parte și cele rusești - de cealaltă parte, aducând-o în logica luptei pentru putere.

Pe măsură ce NATO și UE se extind, Rusia s-a simțit singură și amenințată de un posibil nou salt al granițelor celor două alianțe chiar la frontiera ei, diminuându-i până la anulare influența în bazinul Mării Negre. Pentru a apăra ce a mai rămas din fosta ei zonă de influență, Rusia a mizat totul pe arma energetică, declanșând crize după crize. Ucraina, Moldova, Georgia și mai recent Belarus au cunoscut, rând pe rând, tactica negocierilor de tip: energie contra prerogative naționale.

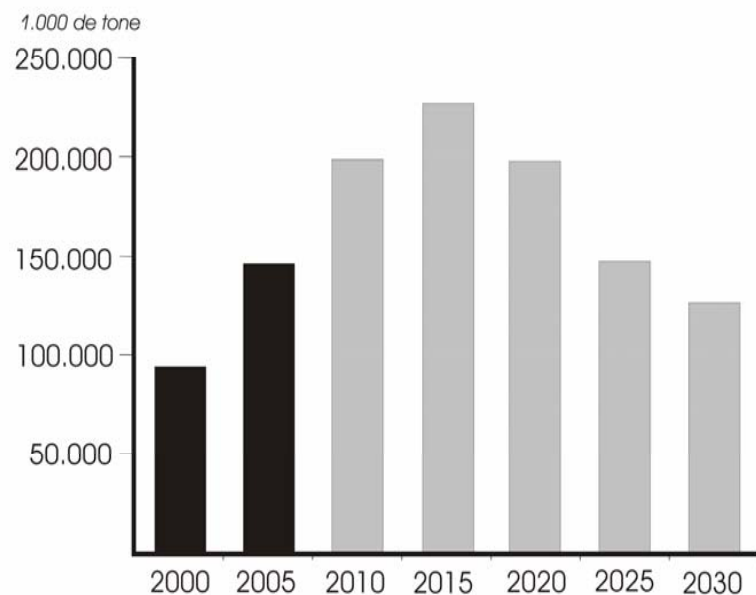
La rândul lor, statele din zonă și UE sunt îngrijorate de faptul că Rusia ar putea aduna în jurul ei țări exportatoare de gaze naturale în vederea constituirii unui cartel internațional, similar OPEC-ului, dar în domeniul gazelor naturale. Îngrijorarea se justifică cel puțin din două puncte de vedere: în primul rând, acest „club al gazelor” ar putea imprima pieței prețuri nejustificate, și așa destul de controversate la ora actuală; în al doilea rând, printre cei care pot fi aliații Moscovei se numără și state care nu au o prea bună reputație: Iran, Libia, Algeria. Temerile europenilor constau în faptul că un astfel de cartel ar reprezenta atât o unealtă de presiune politică asupra

„Bătrânului Continent”, cât și o cale de finanțare a acțiunilor teroriste din lume.

În anul 2006, producția și exportul de petrol și gaze în Zona Extinsă a Mării Negre au crescut simțitor, iar beneficiile au fost pe măsură .

Fig.1.

Exporturile de țiței și petrol la Marea Neagră



Sursa: Julia Nanay - Black Sea Crude and Oil Product Exports

Monopolul energetic al Federației Ruse în zonă a constituit atât o piedică pentru democratizarea și deschiderea ei totală către Occident, cât și un stimulent pentru găsirea de noi resurse și stabilirea unor noi culoare de tranzit.

După criza „gazelor naturale” din primăvara anului 2006, prețul politic plătit de Europa pentru a folosi resurse de la un singur furnizor se anunța prea mare. Nevoia diversificării surselor de aprovizionare a determinat concentrarea eforturilor investiționale, atât în direcția descoperirii și exploatării de noi câmpuri (Turcia, Ucraina, România), cât și în direcția diversificării rețelei de transport a petrolului și gazelor naturale.

Fig. 2. Rute de transport petrolier în Bazinul Mării Negre

Nume locație	Ruta	Capacitate de transport	Lungime	Costul estimativ al investiției
Integrarea Adria-Drujba	Conducta de export rusească Drujba, conectată la conducta Adria (sens de curgere inversat) la terminalul din Omisalj (Croatia)	13.368,98 tone/zi în primul an de operații complete; creștere la 40.106,95 tone/zi	3.197,75 kilometri în total	20 milioane dolari pentru a se moderniza Adria, integrarea conductelor și schimbarea sensurilor de curgere existente
Conducta de petrol albanezo-macedoniano-bulgărească (AMBO)	De la Burgas (Bulgaria) prin Macedonia la Vlore (Albania) pe coasta adriatică	100.267,37 tone/zi (poate fi extinsă la 133.689,83 de tone/zi)	901,23 kilometri	850 milioane dolari până la 1,1 miliarde dolari
Rusia + Grecia + Bulgaria Burgas-Alexandropoulis (Conducta de petrol Trans-Balcanică)	De la Burgas la Alexandropoulis (Grecia) pe coasta Mării Egee	Propus 80.213,9 tone/zi spre 106.951,87 tone/zi	286,46 kilometri	600 milioane dolari

Nume locație	Ruta	Capacitate de transport	Lungime	Costul estimativ al investiției
Conducta Constanța-Trieste	De la Constanța (România) prin Ungaria, Slovenia și/sau Croația la Trieste (Italia) pe coasta Mării Adriatice. Omisalj (Croatia) a fost de asemenea propus ca terminal	40 milioane tone/an	1.375,98 kilometri	2,26 miliarde dolari
Linia Sud-Est Europeană (SEEL)	De la Constanța prin Pancevo (Iugoslavia) și Omisalj la Trieste. Omisalj a fost de asemenea propus ca terminal	88.235,29 tone/zi	1.207 kilometri	800 milioane dolari
Conducta Odesa-Brody	De la Odesa (Ucraina) la Brody (Ucraina), unindu-se cu conducta sudică Drujba; opțional se întinde către linia Drujba de nord la Plotsk (Polonia) și/sau la Gdansk pe coasta Mării Baltice	66.844,91 tone/zi	643,73 kilometri de la Odesa la Brody	750 milioane dolari pentru conductă și terminalul Pivdenny

* Mai puțin prin strâmtorile Bosfor, Dardanele
Sursa: www.ela.doe.gov

Pentru a evita creșterea necontrolată a prețurilor la energie și desele întreruperi ale livrărilor dinspre Rusia, se prevede apariția unei strategii de securitate energetică europeană comună. Semnalările apărute în literatura de specialitate prezintă drept elemente principale ale Strategiei energetice comunitare: accesul direct la resursele de petrol și gaze din bazinul Caspic și asigurarea unui control european

asupra căilor de transport ale mixtului energetic. Obiectivele UE par a fi greu de realizat în condițiile în care Moscova a refuzat să semneze Carta energetică, document care să definească cadrul relațiilor din acest domeniu dintre Rusia și Uniune, iar o schimbare a situației nu se întrevide „într-un viitor apropiat”³⁷, așa cum apreciază directorul Institutului pentru Europa, președintele Consiliului pentru politică externă și de apărare moscovit.

Trecând peste acest impediment, UE a reușit să pună bazele unei „piețe de energie comună”³⁸, semnând, în luna noiembrie, o „Foaie de drum” în domeniul energetic cu guvernele statelor exportatoare de petrol și gaze din jurul Mării Caspice și Mării Negre. Au mai rămas de rezolvat problemele privind transportul mixtului energetic. Realitățile din teren evidențiază că monopolul conductelor este deținut de conerne, cu capital majoritar rusesc, care acționează după bunul lor plac, menținând riscul securității energetice a europenilor la cote ridicate.

„Securitatea energetică a devenit un subiect deosebit de important”³⁹, aprecia secretarul general al NATO, în ajunul summit-ului Adunării Nord-Atlantice de la Riga. Ea a depășit cadrul preocupărilor naționale și a trecut în cel internațional. Atât UE, cât și NATO au introdus în acest an în agendele de lucru strategii de protecție a statelor membre de pericolele asociate aprovizionării cu hidrocarburi.

³⁷ Serghei Karaganov, *Acordul Rusia-UE nu va fi semnat mult timp*, <http://www.rusialazi.ro/print.php?a=externe2006121702.xml>

³⁸ *EU, Caspian, Black Sea States Plan Common Energy Market*, <http://www.ens-newswire.com/ens/nov2006/2006/11/30/02.asp>

³⁹ *NATO - ripostă la „arma energetică”*, <http://www.ziua.ro/display.php?data=2006-11-29&id=211989>

3. Acțiuni militare

Testul nuclear al Coreei de Nord și programul de îmbunătățire a uraniului de către Iran au demonstrat lumii că în anul 2006 statele falimentare, alături de organizațiile teroriste încearcă să se opună în forță realizării unui sistem de securitate atotcuprinzător. Această stare de fapt a determinat ca laitmotivul acțiunilor militare comune în Bazinul Mării Negre să îl constituie contracararea acestor amenințări.

Rusia, împreună cu NATO, în luna octombrie, au desfășurat un exercițiu comun consacrat apărării anti-rachetă. Executanții au colaborat pentru respingerea unor posibile lovituri cu rachete lansate de către teroriști contra Europei sau Rusiei. Organizarea acestor exerciții înseamnă că „în pofida mai multor contradicții, pe plan strategic, Moscova continuă să coopereze cu NATO” în speranța că „va avea acces la tehnologiile anti-rachetă de vârf”⁴⁰. Mai mult, analiștii ruși consideră că „implicarea Rusiei în sistemul anti-rachetă internațional îi va permite să ceară partenerilor să renunțe la proiectele de extindere a apărării anti-rachetă în fostele țări din Tratatul de la Varșovia”⁴¹.

Dacă în acest domeniu există o apropiere între Rusia și NATO, dictată de interesele Moscovei, aceleași circumstanțe au determinat și împotrivirea extinderii în Marea Neagră a activităților antiteroriste conduse de NATO în Marea Mediterană. Fiindu-i clară o degradare a supremației navale rusești, Moscova a căutat, pe cale administrativă, să reducă prezența concurențială a navelor sub pavilion NATO în acvatoriul Mării Negre. Pentru aceasta și-a luat ca aliat Turcia, care, sub pretextul posibilei eroziuni a Convenției de la

⁴⁰ Moscova continuă cooperarea cu NATO, <http://www.rusialazi.ro/print.php?a=militar2006101701.xml>

⁴¹ Idem.

Montreux (1936), și a faptului că „statele riverane Mării Negre au capacitatea să desfășoare acțiuni antiteroriste în cadrul Black Sea Harmony și BlackSeaFor”⁴², nu este utilă și nici recomandată extinderea Operației Active Endeavour în Marea Neagră. În realitate, cele două state, probabil, nu doresc ca pătrunderea SUA, chiar și în cadrul NATO, în regiunea Mării Negre și în Caucaz să le afecteze interesele lor vitale. În mod similar s-a procedat și în anul 2005 când Rusia a blocat cererea SUA de a obține statutul de observator în cadrul Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre, iar Turcia nu a intervenit în sprijinul „aliatului strategic”.

Cooperarea militară dintre Moscova și Ankara s-a amplificat în anul 2006. La sfârșitul lunii februarie a avut loc un exercițiu naval comun, în Marea Neagră, comandantul Forțelor Navale ale Rusiei a efectuat o vizită în Turcia, iar cel al Turciei la Moscova. Nave militare sub pavilioanele celor două state și-au făcut vizite reciproce. Rezultatele acestei relații avea să le reliefeze vicepremierul Rusiei și ministru al apărării: „doar Rusia și Turcia, state care au nave moderne, sunt demne de încredere în realizarea securității la Marea Neagră”⁴³. Această atitudine de grandomanie a fost adoptată în relațiile cu vecinii din bazinul Mării Negre pe tot parcursul anului.

Bazele rusești din regiune nu au fost lichidate. Mai mult, după conflictul „spionilor”, Rusia este pe cale să constituie două brigăzi montane motorizate la granița cu Georgia⁴⁴.

SUA și-au marcat din punct de vedere militar interesul pentru zonă prin prezența trupelor americane în bazele de la litoralul românesc. Guvernul SUA a cheltuit 34 milioane de

⁴² Igor Torbacov, *Turkey Sides with Moscow over Black Sea Force*, Eurasia Daily Monitor, 2006, nov, 17.

⁴³ http://www.interfax.ru/e/B/28.html?id_issue=11592509

⁴⁴ <http://www.rusialazi.ro/print.php?a=externe2006092201.xml>

dolari pentru amenajarea bazei de la Kogălniceanu⁴⁵, pentru a cartirii cei 1500 de militari care vor fi redислоcați, în principal, din Germania.

În concluzie, Marea Neagră se mișcă în direcția configurării unei noi puteri. Actuala penetrare a SUA a unei regiuni dominate, până nu demult, de Rusia, substituie, totodată, și incapacitatea UE de a se adapta rapid la noua configurație geopolitică a continentului și oferă motivația schimbării centrilor de putere și a câmpurilor energetice generate de aceștia în bazinul Mării Negre.

Probabil că, pe măsură ce prezența americană va fi mai semnificativă, guvernul SUA va fi interesat din ce în ce mai mult să asigure securitatea cetățenilor săi și funcționarea în deplină siguranță a plasamentelor realizate în zonă, aducând o contribuție mai de substanță la procesul de realizare a securității și stabilității regiunii.

Rusia, dacă își va înțelege noul statut, va accepta, cu timpul, să-și împartă fieful cu un jucător mult mai puternic și mai simpatizat de populație, concurând, astfel, la realizarea și păstrarea unui mediu de securitate propice dezvoltărilor viitoare. În caz contrar, Moscova riscă să se izoleze politic de restul Europei.

România va trebui să crească ritmul implicării în realizarea cooperării regionale, căutând să nu își disipeze forțele într-o multitudine de inițiative mărunte, fără ecou printre co-regionali.

Este necesar ca țara noastră să-și folosească mai mult rolul care îi revine în noua arhitectură de securitate a NATO și să-și asume un rol principal în cadrul acțiunilor de orice fel ale UE care vizează zona Mării Negre.

⁴⁵ *U.S. to take control of military base in Romania*, Arizona Daily Star, <http://www.azstarnet.com/sn/159580>

Republica Moldova

Dr. Petre DUȚU

I. Mediul de securitate

Starea mediului de securitate în anul 2006 și posibilele lui tendințe de evoluție în anul 2007 sunt evidențiate de schimbările produse în conținutul și natura componentelor sale: *economică, politică, militară, socială și diplomatică.*

a. Componenta economică

Din punct de vedere economic, Republica Moldova, în 2006, nu a cunoscut schimbări semnificative față de anul anterior. Ea rămâne una dintre cele mai sărace țări din Europa. Declinul producției industriale în Moldova în semestrul I al anului 2006, cu 6,7% față de anul 2005, este condiționat direct de reducerea producției la întreprinderile vinicole. Producția vinului s-a diminuat cu 46%, a băuturilor alcoolice distilate – cu 24%. După vinificatori au urmat ramurile conexe: industria hârtiei și cartonului (inclusiv ambalajul pentru vinuri) și-a diminuat volumul producției cu 12%, cea a sticlei – cu 8%, industria poligrafică – cu 7% (printre altele și etichetele). Declinul a fost înregistrat și în alte domenii, de altfel, ca și creșterea producției⁴⁶. Sursa citată prognozează o reducere a volumului producției industriale în acest an cu 10-15%. Dar declinul producției industriale nu va juca un rol mare în economie, deoarece în țară nu există o industrie puternică, iar economia este susținută de producția de bunuri și servicii, și

⁴⁶ Vezi *Paradoxul moldovenesc – așteptarea crizei este mai rea decât însăși criza sau este un motor al economiei?*, <http://www.InfoMarket.MD>

consumul determinat de creșterea transferurilor bănești făcute de către cetățenii moldoveni care lucrează peste hotare. Potrivit datelor Băncii Naționale a Moldovei, în primul semestru al anului 2006, volumul transferurilor bănești în Moldova de la persoanele fizice de peste hotare s-a majorat cu 55,74 milioane de dolari SUA sau cu 18,47% față de semestrul I al anului 2005. În 2005, volumul acestor transferuri prin intermediul băncilor comerciale a constituit 683 milioane de dolari SUA⁴⁷. De asemenea, în primele luni ale lui 2006, cei plecați la muncă în afara țării au trimis acasă 526,24 milioane de dolari SUA. Transferurile au fost efectuate prin intermediul sistemului bancar, inclusiv 377,99 milioane de dolari SUA prin sisteme de transfer rapid. Potrivit unor evaluări independente, remitențele valutare pe căi oficiale ar putea să se cifreze, pe parcursul întregului an, la circa 800-900 milioane de dolari SUA⁴⁸.

În realitate, cei plecați la muncă în străinătate trimit banii în țară nu numai prin intermediul băncilor comerciale. În acest scop, sunt utilizate și alte căi, cum ar fi, de exemplu, personalul din companiile turistice, șoferii și conductorii.

În următorii trei ani, R. Moldova va obține de la Fondul Monetar Internațional (FMI) circa 118,2 milioane de dolari SUA, pentru implementarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei⁴⁹.

Se cuvine menționat faptul că, în 2006, volumul net al investițiilor străine directe în Republica Moldova a avut cel mai scăzut nivel din ultimii ani. Astfel, volumul investițiilor directe în economia Moldovei în semestrul I a atins 34,2 milioane de dolari SUA, ceea ce este cu 43,3 % mai puțin decât în primul

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ *Moldovenii care muncesc peste hotare au transferat acasă în opt luni peste jumătate de miliard de dolari*, <http://www.azi.md/news?ID=41502>

⁴⁹ *Fondul Monetar Internațional reia creditarea R. Moldova*, <http://www.azi.md/news?ID=39176>

semestru al anului 2005⁵⁰, deși guvernul țării are elaborată „Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exportului”. Principalele sectoare de plasament pentru investitorii străini au fost comunicațiile, construcțiile și asigurările. Investițiile nerezidenților în capitalul social împreună cu venitul reinvestit au fost evaluate la circa 23,9 milioane dolari SUA, din care investițiile sub formă de bunuri - 3,8 milioane de dolari SUA⁵¹. În același timp, Republica Moldova a luat măsuri de eșalonare a plății datoriei sale externe. În acest sens, Clubul Creditorilor de la Paris a acceptat concesiunea unor datorii externe ale R. Moldova, în valoare de 150 milioane de dolari SUA, în condiții Houston terms⁵². Totodată, afirmă sursa citată, datoriile R. Moldova față de SUA au fost eșalonate pe termen de 20 de ani, iar față de Japonia și Rusia - pe 15 ani. De asemenea, arieratele externe în suma de 50 milioane de dolari SUA pe care Moldova urma să le achite anterior în proporție de 50%, până la adoptarea deciziei de concesiune de către Clubul de la Paris, acum au fost incluse în suma de 150 milioane de dolari SUA.

În concluzie, nu este de așteptat o creștere economică reală în 2006 și în anul următor în Republica Moldova.

b. Componenta politică

Alegerile parlamentare din martie 2005 au fost câștigate de Partidul Comuniștilor din Moldova. Prin urmare, acest partid are posibilitatea ca, pe parcursul celui de-al doilea mandat al său, să-și pună în aplicare toate strategiile nefinalizate sau să inițieze altele. Un prim pas are trebui să-l constituie întărirea demersurilor Republicii Moldova pentru integrarea sa în

⁵⁰ Volumul investițiilor directe în economia Moldovei în scădere, <http://www.azi.md/news?ID=40683>

⁵¹ Vezi Volumul net al investițiilor străine directe este la cel mai jos nivel din ultimii ani, <http://www.azi.md/news?ID=40426>

⁵² Vezi Clubul Creditorilor de la Paris a concesionat pentru R. Moldova datorii externe în valoare de \$150 mln, <http://www.azi.md/>

Uniunea Europeană. Este drept că printre obiectivele majore pentru perioada mandatului de guvernare se menționează importanța aprofundării integrării în Uniunea Europeană și NATO, ceea ce „intensifică responsabilitatea țării de aderare la valorile democratice și normele internaționale”⁵³.

În documentul de parteneriat politic, adoptat, unanim, de deputații noului parlament al Republicii Moldova, în prima ședință, aceștia se declarau conștienți de importanța unei cooperări între putere și opoziție pentru atingerea obiectivelor majore pentru actualul mandat de guvernare. În particular, textul declarației se referă la promovarea „consecvență și ireversibilă” a obiectivului strategic de integrare europeană, soluționarea pe cale pașnică și democratică a conflictului din stânga Nistrului, precum și eficiența funcționare a instituțiilor democratice și asigurarea drepturilor minorităților etnice. În cazul Republicii Moldova, care nu are un statut de țară candidată și nici nu are o clară promisiune din partea Uniunii Europene de obținere în viitorul apropiat a posibilității de semnare a unui tratat de asociere, nu există o presiune directă asupra elitei politice de a se conforma standardelor de aderare la Uniunea Europeană⁵⁴. Totuși, comportamentul oficialilor de la Chișinău lasă impresia că au adoptat acest program pentru imagine publică pozitivă. Astfel, experții organizației “International Crisis Group”, cu sediul la Bruxelles, au elaborat recent un raport cu genericul „Viitorul incert al Moldovei”, în care afirmă că orientarea pro-occidentală a autorităților Republicii Moldova este una mai degrabă „oportunistă decât

⁵³ Vezi Natalia TIMUS, *Parteneriatul politic în Republica Moldova - un an de existență*, <http://www.azi.md/news?ID=38776>, dr. Valeriu GHEORGHIU, *Privire din interior (Planul de acțiuni Moldova-UE)*, <http://europa.timpul.md/Article=5125>

⁵⁴ Ibidem.

bine înrădăcinată”⁵⁵. În realitate, orientările Chișinăului rămân fidele concepției și ideologiei comuniste⁵⁶. În acest sens, se pot aminti, ca argumente, menținerea țării ca membru al GUAM (care acum se vrea a fi o organizație internațională economică), dependența economică a Republicii Moldova de Federația Rusă (mai ales în plan energetic), măsurile sociale și economice preconizate sau adoptate, relațiile reci cu România.

În același timp, partidele și-au revenit după alegerile parlamentare și locale (din Chișinău) din 2005 și au început să se regrepeze în vederea alegerilor locale generale din 2007 și, într-o perspectivă mai îndepărtată, a alegerilor parlamentare din 2009. Cele mai active din acest punct de vedere sunt partidele de dreapta (îndeosebi Partidul Popular Creștin Democrat și Partidul Social-Liberal) și aceasta pentru că, prin votul lor, dat la 4 aprilie 2005, au asigurat realegerea lui Vladimir Voronin ca președinte al țării, dar s-au deplasat spre centrul eșichierului politic, lăsând locul altor partide (Partidul European, Mișcarea „Acțiunea Europeană”, Partidul Umanist etc.). După alegerile parlamentare din 2005, unele partide (de exemplu, Alianța Moldova Noastră și Partidul Liberal) au operat schimbări importante la statutul și programul partidului în încercarea de a se întări atât ca echipă, cât și ca număr de membri⁵⁷. Potrivit sursei citate, regrupările de pe dreapta vor deruta și mai mult segmentul limitat de electoratul democratic și, în consecință, dreapta va fi deveni și puțin relevantă din punct de vedere electoral. Principalii actori politici își îndreaptă atenția spre centrul eșichierului politic. Spre centru tinde Partidul Comuniștilor, părăsind tot mai mult segmentul radical de

⁵⁵ Vezi *Orientarea pro-occidentală a autorităților Republicii Moldova este una mai degrabă „oportunistă decât bine înrădăcinată”*, <http://www.azi.md/news?ID=40823>

⁵⁶ Vezi Gheorghe COJOCARU, *Mai aproape Ziuganov, decât Europa*, <http://www.azi.md/comment?ID=37797>

⁵⁷ Vezi Igor VOLNIȚCHI, *Partidele se regrepează. Ce va urma?*, <http://www.azi.md/news?ID=39024>

stânga, spre centru se deplasează încetul cu încetul (împins de împrejurări) Partidul Popular Creștin Democrat. De asemenea, electoratului centrist se adresează și Alianța Moldova Noastră și Partidul Popular Republican. Lor, pare să li se alăture formațiunea politică înființată de ex-premierul Dumitru Braghiș, care vine cu oferte noi pentru electorat, de tipul „Moldova – țară competitivă” și cu propuneri de reformare a politicii externe și de soluționare a problemei transnistrene.

c. Componenta militară

Aceasta este dominată de prezența diferendului transnistrean, conflict înghețat între Republica Moldova și auptoproclamata republică nistreană. Deși, începând din 2005 la negocierile dintre cele două părți implicate în conflict Moldova și Transnistria-, pe lângă Ucraina, Rusia și OSCE, s-au adăugat SUA și Uniunea Europeană cu statut de observator, pe parcursul anului 2006 nu s-au înregistrat progrese vizibile în soluționarea diferendului. Dimpotrivă, administrația regiunii transnistrene, fără a lua în considerare aprecierile unanime și categorice ale comunității internaționale, a organizat și a desfășurat pe data de 17 septembrie 2006 așa-numitul „referendum consultativ” privind autodeterminarea politică a regiunii. Guvernul Republicii Moldova apreciază măsura respectivă ca o formă de torpilare a procesului de negocieri privind reintegrarea pașnică a țării, și, de asemenea, dorința de a conserva un regim autoritar și criminal în regiunea transnistreană. Moldova declară că, la fel, ca și comunitatea internațională, nu recunoaște rezultatele așa-numitului referendum consultativ. și consideră imposibilă abordarea acestei acțiuni în contextul soluționării pașnice și definitive a conflictului⁵⁸. Rusia, prin unii oficiali, a recunoscut că a

⁵⁸ Vezi *Condamnarea referendumului din Transnistria*, <http://www.policom.moldova.org/arhive/rom>, p.

organizat și a finanțat așa-zisul referendum din regiunea transnistreană⁵⁹. Însă, comunitatea internațională, care nu a recunoscut vreodată Transnistria, acum nu consideră ca valid referendumul, apreciind că întâi trebuie să se ajungă la o soluționare politică împreună cu Chișinăul. Deci, referendumul nu are nicio valoare juridică. Totuși, are valoare în plan politic, prin recunoașterea de către unii oficiali ruși a rezultatului referendumului.

La rândul său, Uniunea Europeană nu a recunoscut Republica Moldovenească Nistreană. De fapt, această entitate nu e recunoscută de nicio țară din lume și de aceea președintele în exercițiu al OSCE a precizat că rezultatele referendumului consultativ organizat în această toamnă de regimul de la Tiraspol nu pot fi recunoscute pe plan internațional. De altfel, OSCE a respins legalitatea referendumului din Transnistria privind independența și aderarea la Federația Rusă. În prezent, procesul de negocieri este suspendat, Chișinăul și Tiraspolul acuzându-se reciproc de impasul în care au ajuns negocierile.

De asemenea, executivul de la București, în termeni duri, a condamnat acest referendum pe care l-a calificat drept o acțiune desfășurată „cu ignorarea dreptului internațional și a dreptului constituțional al Republicii Moldova și în absența tuturor condițiilor pentru admiterea legitimității”⁶⁰.

Dacă se acceptă rezultatele acestui referendum atunci pericolul dezmembrării Republicii Moldova este unul real. Pe de altă parte, acest lucru poate deschide „cutia Pandorei” în ceea ce privește „înflorirea separatismului” în toate regiunile din lume ce se confruntă cu asemenea tendințe. În acest context, inclusiv Ucraina poate fi afectată. Așa se explică

⁵⁹ *Rusia putinistă împotriva Republicii Moldova*, <http://www.azi.md/news?ID=41071>

⁶⁰ *Vezi Condamnarea referendumului din Transnistria*, <http://www.policom.moldova.org/arhive/rom>, p.2

poziția critică a elitei ucrainene care a conștientizat că separatismul transnistrean este un pericol și pentru Ucraina.

d. Componenta socială

În plan social, două par a fi problemele deosebite cu care Republica Moldova se confruntă. Prima este reprezentată de condițiile de viață ale majorității populației. Salariile din această țară rămân cele mai mici din Europa. Retribuția muncii în Moldova rămâne cea mai joasă din Europa, aici se plătesc, în medie 3,25 lei/ora (0,2 euro), iar decalajul dintre salariile conducătorilor și angajaților, în unele cazuri, este deosebit de mare, arată un raport al Federației Angajatorilor Europeni⁶¹.

Potrivit presei ruse, în cadrul raportului au fost examinate piețele muncii din 48 de state europene, astfel fiind elaborat rating-ul salariului mediu pe 31 de specialități. Cel mai mare salariu este plătit, potrivit raportului, în Danemarca - circa 14 euro/oră. În România salariul constituie 6% din mărimea salariului în Danemarca, în Rusia - 5%, în Ucraina - 3%. Cetățenii Moldovei au un salariu de 70 de ori mai mic decât cei danezi⁶².

În același timp, nici măsurile de protecție socială nu sunt deosebite în Republica Moldova, dată fiind situația economică dificilă a țării.

Potrivit Barometrului socio-politic OMNIMAS, efectuat în februarie 2006, în Republica Moldova, pe plan social, există o situație cu mulți oameni nemulțumiți, dezamăgiți de situația economică din țară sau de posibila ei evoluție și persoane cu multă insatisfacție legată de nivelul de trai, precum și de

⁶¹ *Salariile din Moldova rămân cele mai mici din Europa*, <http://www.azi.md/news?ID=41229>

⁶² Ibidem.

așteptările puțin optimiste legate de viața de zi cu zi pentru perioada următoare nefiind nici ele prea optimiste⁶³.

Cea de a doua problemă cu care se confruntă în plan social R. Moldova este de natură demografică. În prezent, situația demografică în Republica Moldova se caracterizează prin tendințe negative în mișcarea naturală a populației. Procesul depopulării este condiționat atât de scăderea naturală a numărului de locuitori ai țării, cât și de emigrarea lor. În ultimul deceniu, evoluția populației în Republica Moldova se caracterizează prin scăderea lentă a populației - de la 4361,6 mii persoane în 1990 la 4218 mii persoane în 2003. Acest proces a fost condiționat de natalitate, mortalitate și emigrație.

Natalitatea manifestă o acută tendință de scădere. Reducerea spectaculoasă a sporului natural, dezorganizarea social-economică în perioada de tranziție, șomajul, nivelul scăzut de viață al populației au contribuit la reducerea rapidă a sporului natural, care a atins valori surprinzătoare pentru Republica Moldova.

La rândul său, mortalitatea a cunoscut o creștere în ultimii ani. Ea se datorează înrăutățirii bunăstării materiale a populației, creșterii morbidității populației, nivelului scăzut al asistenței medicale, stresului psihologic.

Dar o problemă importantă pentru Republica Moldova o constituie migrația (legală și ilegală) a populației. Conform, statisticilor oficiale curente, în perioada 1997-2003 numărul de emigranți a oscilat în limitele de 4,7-9,1 mii persoane anual. În realitate, numărul de emigranți este cu mult mai mare. Astfel, conform datelor statistice oficiale, în afara țării, ilegal muncesc peste 600 mii de persoane. Peste hotare pleacă, de regulă, cei mai buni muncitori, ingineri, savanți, medici, specialiști de calificare înaltă. Provoacă îngrijorare emigrarea în masă a populației tinere. Astfel, 70% din persoanele care au plecat la muncă peste hotarele republicii sunt în vârstă de 16-29 ani, iar

⁶³ *Barometru socio-politic OMNIMAS*, <http://www.azi.md/news?ID=38438>.

circa 60-70% din ele sunt femei. Majoritatea femeilor sunt de vârstă reproductivă, fapt ce va avea consecințe negative asupra stabilității familiei și reproducerii populației. Ca urmare a migrației, se deformează inevitabil și structura, pe vârste și sexe, a populației, în special, a populației rurale⁶⁴.

e. Componenta diplomatică

Pe parcursul anului 2006, oficiali de la Chișinău au efectuat vizite în diferite state din lume. Semnificative sunt vizitele președintelui țării la Bruxelles și Moscova. Toate au urmărit, în esență, susținerea intereselor Republicii Moldova de a se dezvolta economic și social, pe baze democratice, păstrându-și integritatea teritorială nealterată de separatism. Dacă vizita la Bruxelles a dorit să sublinieze dorința Republicii Moldova de apropiere, și ulterior, de integrare în NATO și Uniunea Europeană, cea efectuată la Moscova este posibil să arate că, de fapt, Chișinăul nu se rupe de trecut.

II. Tendințe posibile în evoluția mediului de securitate din R. Moldova, în anul 2007

Din punct de vedere economic, se pare că și pe viitor „greul” vieții de zi cu zi îl vor suporta tot cei care sunt plecați la muncă în afara hotarelor țării. Astfel, potrivit estimărilor organismelor financiare internaționale, transferurile bancare totale atât pe căi oficiale (prin sistemul bancar ar putea să oscileze între 800 și 900 milioane de dolari SUA, față de 683 milioane de dolari SUA în 2005), cât și pe căi neoficiale, se vor încadra în limita a 1,2-1,35 miliarde de dolari SUA⁶⁵. Se poate

⁶⁴ *Republica Moldova se confruntă cu grave probleme de demografice*, http://www.unmd/un_eg/mol/fără_Tabu/2005/fărătabu%20nr.5-2005

⁶⁵ *Vezi Transferurile de peste hotare vor atinge la sfârșitul anului cifra de 1 miliard 350 milioane dolari*, <http://www.azi.md/news?ID=41078>

afirma, că și în 2007, în Republica Moldova tot banii trimiși de către cei plecați la muncă în străinătate vor asigura cele necesare traiului majorității populației. Altfel spus, nu este de așteptat o „răsturnare” radicală a actualei situații economice a țării.

Anul viitor, nu se întrevăd mutații spectaculoase pe *scena politică* din Republica Moldova. Și în viitor, alegerile parlamentare și locale le va câștiga, partidul sau coaliția de partide, care va ști să atragă la vot cetățenii plecați la muncă în străinătate.

Pe plan militar, și anul viitor, dominant va fi tot conflictul transnistrean. Soluțiile propuse până acum nu îi satisfac pe toți cei implicați. Practic, problemele regiunii transnistrene pot fi închise numai dacă vor fi găsite răspunsuri realiste, echilibrate, care să asigure tuturor cetățenilor din această zonă a Republicii Moldova respectarea drepturilor fundamentale și șansa de a-și construi o viață prosperă.

Sub *aspect social*, deși marea majoritate a populației se confruntă cu probleme ce țin de asigurarea unui loc de muncă, a accesului nestingherit la educație, sănătate și protecție socială nu se vor organiza acțiuni de protest împotriva autorităților publice centrale și locale. Mai întâi, pentru că populația este învățată să fie obedientă față de autorități și, apoi, pentru că niciun partid politic sau o altă organizație (de sindicat sau aparținând societății civile) nu-și va asuma acest rol.

În *domeniul diplomației*, se va constata o dezvoltare a declarațiilor oficiale de interes major pentru integrarea europeană a țării. Se speră că o astfel de atitudine este benefică, inclusiv în ceea ce privește soluționarea adecvată (adică așa cum Republica Moldova dorește) a conflictului transnistrean. Dar, este posibil ca acestea să rămână simple declarații. Dependența economică de Rusia, mai ales în ceea ce privește energia, va dicta conduita Chișinăului față de aderarea la Uniunea Europeană și de integrarea țării în NATO.

Relațiile cu România și anul viitor se vor menține la nivelul celor din 2006, când, deși au fost declarații favorabile dezvoltării lor, la cel mai înalt nivel, în toate domeniile de activitate, în realitate, ele au rămas destul de formale și reci. Motivul principal îl reprezintă aderarea României la Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007, statut care impune acceptarea și implementarea de către statul român a valorilor și normelor democratice specifice acestei uniuni de state. Printre efectele imediate ale integrării României în Uniunea Europeană vor fi: introducerea vizei și pentru cetățenii din Republica Moldova; acordarea cetățeniei române solicitanților, inclusiv persoanelor din Republica Moldova potrivit normelor europene; eliminarea unor facilități economice pe care le aveau societățile comerciale din Republica Moldova în raporturile lor cu instituții similare din România etc.

Balcanii de Vest

Mihai-Ștefan DINU

Deja recunoscută pentru provocările existente, regiunea Balcanilor de Vest a traversat o perioadă de un an relativ calmă caracterizată de desfășurarea de referendumuri în Muntenegru și Serbia și, evident, încercările de soluționare a problemei privind statutul provinciei Kosovo⁶⁶. De aceea, analiza va fi concentrată în jurul Serbiei și al provinciei Kosovo, considerându-le factori-cheie în ceea ce privește stabilitatea regiunii.

La începutul anului, în Muntenegru a fost organizat referendumul privitor la obținerea independenței față de Serbia. Voturile au fost exprimate în favoarea obținerii independenței, cei ce au votat pentru constituindu-se într-un procent de 55,5%, cu 0,5% mai mult decât limita minim necesară.

De cealaltă parte, în Serbia, în luna octombrie (28-29), motivul referendumului a fost votarea primei constituții necomuniste din ultimii 60 de ani. Rezultatul acestui referendum a fost destul de strâns (similar cu cel din Muntenegru) 51,4% votând în favoarea noii constituții.

Dacă referendumul ținut în Muntenegru nu pare a aduce provocări majore acestei regiuni recunoscută pentru instabilitatea sa, în schimb, votarea noii constituții sârbe ridică câteva aspecte majore, cel mai important fiind relaționat priorității numărul unu în regiune și anume statutul provinciei

⁶⁶ Provincia Kosovo se află sub protectoratul ONU încă din iunie 1999, după campania aeriană NATO dusă împotriva forțelor lui S. Milošević, Consiliul de securitate ONU a emis rezoluția 1244 stabilind protectoratul său în Kosovo. În această rezoluție se afirmă că provincia este, formal, o parte a Serbiei, dar că statutul său final va fi stabilit la o dată viitoare. Stabilitatea regională în Europa de sud-est depinde, în cele din urmă, de rezolvarea problemei statutului provinciei Kosovo, un proces lansat oficial de Consiliul de Securitate al ONU la sfârșitul lui 2005.

Kosovo. La fel ca în cazul proiectului constituțional european, și de această dată preambulul unui act constituțional naște controverse. În preambulul noii constituții sârbe se afirmă că provincia Kosovo este o „parte inalienabilă a Serbiei”.

Însă ideea continuării suveranității sârbe se confruntă cu un obstacol evident: va fi dificil să se impună acest lucru unei populații care nu pare a agreea această soluție. Din acest motiv era mai mult evident că provincia Kosovo va urma parcursul Muntenegrului, devenind un stat nou pe harta Europei. Dificultățile sunt, însă, numeroase. Eșecul negocierilor directe de a obține o soluție de compromis a condus la luarea deciziei finale de către comunitatea internațională, în care, deși sprijinul pentru independența Kosovo este larg răspândit, nu este și unanim.

Rusia, stat membru al Consiliului de Securitate ONU și al Grupului de Contact, spune că va accepta numai o soluție convenabilă pentru ambele părți – aceleași două părți, însă, care, în ultimele câteva luni, nu și-au putut depăși diferențele fundamentale. La sfârșitul lui noiembrie președintele Kosovo Agim Ceku a vizitat Moscova, în încercarea de a convinge oficialitățile ruse care, însă, au spus că Rusia va recunoaște un Kosovo independent numai după recunoașterea sa de către autoritățile de la Belgrad.

Pentru a se evita amenințarea unui veto din partea Rusiei, ar fi de preferat ca ONU să evite folosirea cuvântului “independență”, dar să încerce alte căi pentru recunoașterea internațională a statului Kosovo. Acest lucru ar putea duce la probleme suplimentare. Viitorul provinciei Kosovo trebuie să se dezvolte într-un cadru UE, misiunea ONU actuală fiind înlocuită de una a UE. Însă, există diferențe în cadrul blocului cu privire la problema suveranității. Grecia, spre exemplu, este aliată istorică a Serbiei. Așa cum a făcut și la Moscova, Ceku a făcut lobby pentru independență în timpul unei întâlniri din noiembrie cu ministrul de externe grec Dora Bakoyannis. Însă,

Bakoyannis a răspuns că susține „o soluție acceptabilă pentru ambele părți și care este în favoarea tuturor.”

Revenind asupra adoptării noii constituții sârbe, e de așteptat ca aceasta să aibă implicații pe plan intern și extern. Ar fi o dovadă pentru electorat că actualul guvern a făcut tot ceea ce era necesar pentru a rezolva problema provinciei Kosovo. Pe plan extern, votarea noii constituții ar putea fi folosită pentru a amâna decizia Grupului de Contact Balcani (SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, Italia și Rusia) până după alegerile de la începutul anului 2007, pentru a evita preluarea pe plan intern a puterii de către Partidul Radical⁶⁷, acesta fiind un partid de factură ultranaționalistă. Mai mult, nu trebuie ignorate încurajările guvernului sârb către liderii Republicii Srpska (Bosnia) de a organiza un referendum asupra separării acesteia de Bosnia-Herțegovina, entitate statală și așa fragilă, aflată deja în al 11-lea an de protectorat ONU. Un asemenea scenariu ar permite autorităților sârbe să declare că, în aceste condiții, independența provinciei Kosovo nu ar conduce decât la destabilizarea regiunii, cu atât mai mult cu cât obținerea independenței fără stipularea unor termeni clari, aceasta ar avea implicații și asupra regiuni aflate în vecinătatea Balcanilor.

Implicațiile s-ar manifesta, în primul rând, asupra așa-numitelor conflicte înghețate, localizate în jurul Mării

⁶⁷ Ultimele sondaje indică faptul că gruparea Președintelui Boris Tadic, Partidul Democrat (DS), se va plasa pe locul al doilea, în urma formațiunii ultranaționaliste Partidul Radical Sârb (SRS). Coaliția formată în jurul Partidului Democrat din Serbia (DSS) al Primului Ministru Vojislav Kostunica se va plasa probabil pe locul trei, <http://www.robertschuman.org/anglais/oe/serbie/legislatives2007>. Totodată, un raport redactat luna trecută de Grupul Internațional de Criză a afirmat că o coaliție de patru partide, condusă de Partidul Democrat Liberal (LDP), care nu este reprezentată în Parlament, este singura forță din Serbia cu „o atitudine pro-europeană clară și o politică realistă cu privire la Kosovo”. Liderul LDP, fostul vicepremier Cedomir Jovanovic, sprijină independența provinciei Kosovo.

Negre. Tocmai de aceea suntem de părere că o eventuală obținere a independenței a provinciei Kosovo ar trebui să se sprijine pe argumente solide.

Mișcările separatiste din Transnistria, Osetia și Abhazia vor profita de fiecare similitudine, căutând precedente în cazul Kosovo. Astfel, pentru a preveni o avalanșă de declarații de independență trebuie argumentat convingător, specific situației provinciei Kosovo, ținându-se cont de contextul politic, condițiile de apariție a manifestărilor separatiste, compoziția etnică și progresele înregistrate pe calea democrației: considerând acești patru factori, trebuie spus că în ceea ce privește contextul politic Kosovo a constituit o unitate federală a Iugoslaviei, fiind o regiune autonomă, cu frontiere strict delimitate, dispunând de un guvern local și instituții ale statului similare celorlalte șase republici iugoslave. Astfel, separatismul Kosovar apare inițial ca reacție a represiunii statului de către una din republici (Serbia), printre acțiunile de represiune aflându-se negarea autonomiei provinciei și tentativa de genocid îndreptată împotriva populației de origine albaneză de către regimul Milosevic. În aceste condiții, dorința de independență a provinciei părea justificată, pentru a se reuși îndepărtarea presiunilor politice din partea Serbiei.

În ceea ce privește compoziția etnică, peste 92% din populația actuală a provinciei este de etnie albaneză, ceea ce, în cazul unui referendum, ar favoriza obținerea unui vot optând pentru independența provinciei.

Concentrându-ne asupra implicațiilor pe care le-ar avea obținerea independenței de către Kosovo asupra Transnistriei, Osetiei și Abhaziei și ținând cont de factorii enumerați anterior, specifici provinciei Kosovo, observăm că aceștia nu concordă⁶⁸ în cazul conflictelor înghețate din jurul Mării Negre.

⁶⁸ Similitudini ar putea exista în cazul Ceceniei, însă este puțin probabil, cunoscând faptul că regimul de la Moscova este unul autoritar, ca această fostă republică sovietică să-și dobândească independența.

De altfel, majoritatea semnalelor indică faptul că aceste conflicte înghețate din jurul Mării Negre depind în mare măsură de atitudinea Moscovei, care influența guvernele cu o atitudine prooccidentală declarată.

În aceste condiții, devine din ce în ce mai dificilă luarea unei decizii privind statutul provinciei Kosovo. Reprezentanții ONU și diplomații occidentali s-ar putea confrunța în acest caz cu o declarație unilaterală a independenței de către liderii provinciei Kosovo⁶⁹, ceea ce ar conduce la declanșarea unui lanț de evenimente greu de stopat. Sârbii din nordul provinciei Kosovo și-ar putea declara și ei independența, în același timp, Serbia putându-și lărgi campania sa împotriva recunoașterii independenței provinciei Kosovo.

Cu toate acestea, este de așteptat, ca, în ciuda observațiilor că UE nu se implică mai mult în rezolvarea situației, ca odată cu venirea Germaniei la președinția Uniunii lucrurile să cunoască o îmbunătățire semnificativă, având în vedere declarațiile cancelarului german Angela Merkel: „primul nostru interes este ca alegerile din Serbia din 21 ianuarie să consolideze tabăra democratică”, a declarat ea într-un interviu acordat cotidianului britanic *Financial Times*. „Serbia este cea mai importantă țară din regiune. Fără o Serbie stabilă nu va fi pace aici”.

⁶⁹ La 18 august 2006, președintele Boris Tadic își exprima îngrijorarea vizavi de recentele remarci ale liderilor albanezi din Kosovo privitoare la formarea unei Armate a Kosovo, atât președintele Fatmir Mediu, cât și primul ministru Agim Ceku făcând referire la o asemenea posibilitate în ocazii separate într-o perioadă relativ scurtă de timp. Tadic declara că acest lucru ar fi inacceptabil și foarte periculos, cerând comunității internaționale să prevină o asemenea evoluție, avertizând că ar putea destabiliza regiunea. În aceeași perioadă, liderul sârb din Kosovo, Oliver Ivanovic, a declarat, însă, că nu crede în posibilitatea înființării unei armate, mai probabilă fiind formarea unei mici unități, cum ar fi o gardă de onoare cu 100-200 de membri. (Agenția de știri Tanjug – 20.08.2006, <http://www.tanjug.co.yu>)

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Corina VLADU

Tehnoredactor: Marioara PETRE-BĂJENARU

Bun de tipar: 22.03.2007

Hârtie: A3

Format: A5

Coli tipar: 6

Coli editură: 3

Lucrarea conține 96 de pagini

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București

Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93

E-mail: cssas@unap.ro, Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

B.100/508/07

C. 229/2007